

Popularyzacja zdrowia w polskiej filatelistyce

Część 2 – karty pocztowe

Marek Smoła¹

¹ Akademia Tarnowska, Wydział Ochrony Zdrowia

Artykuł oryginalny

Abstract

Popularyzacja zdrowia i jego ochrony dokonywana jest na różne sposoby. Filatelistyka, kolekcjonerstwo i wiedza fachowa nie dotyczy wyłącznie znaczków – wykorzystuje bowiem obiekty niegdyś bardzo popularne i często stosowane w przekazie korespondencji – karty pocztowe. Artykuł gromadzi informacje na temat emisji kart pocztowych wydanych przez Poczta Polska od 1919 do 2022 roku, odnoszących się do szeroko rozumianego problemu zdrowia. Jest więc tu miejsce i dla postaci lekarzy, badaczy i odkrywców nowoczesnych metod i zjawisk, dla obchodów jubileuszy instytucji pomagających zdrowie chronić, dla ważnych wydarzeń (kongresów, pierwszych operacji i zabiegów), zjawisk społecznych. Odwoływanie się do nich ma budzić świadomość i poszerzać ludzką wiedzę na przykład z zakresu profilaktyki.

Niniejsze opracowanie kontynuuje przegląd walorów pocztowych emitowanych w Polsce, a związanych tematycznie z szeroko rozumianym pojęciem zdrowia. Pierwsza część tego opracowania gromadziła informacje o znaczkach pocztowych, obecna wykorzystuje karty pocztowe (z fr. *Carte postale*, stąd skrót: Cp). Ten rodzaj pocztowych walorów, podobnie jak znaczki, pojawił się w XIX wieku; sam pomysł ukształtował się jednak dzięki kilku osobom. Nie wchodząc dokładnie w samą historię karty pocztowej, należy jedynie zaznaczyć, że w 1869 roku na terenie monarchii austro-węgierskiej użyto po raz pierwszy tzw. karty korespondencyjnej. Kartonik bez ilustracji opatrzony był już wydrukowanym znaczkiem pocztowym i liniaturą adresową, ułatwiającą pisanie. Początkowo klienci poczty nie mieli zaufania do

Słowa kluczowe

- zdrowie
- osiągnięcia w medycynie
- filatelistyka
- karta pocztowa

Korespondencja

Marek Smoła

e-mail: m_smola@atar.edu.pl
Akademia Tarnowska
Wydział Ochrony Zdrowia
ul. Mickiewicza 8
33-100 Tarnów
Poland

Informacje o artykule

Historia artykułu

- Otrzymano: 2023-07-17
- Zaakceptowano: 2023-12-05
- Opublikowano: 2023-12-20

Wydawca

Akademia Tarnowska
ul. Mickiewicza 8, 33-100 Tarnow, Poland

Licencja

© by Author. Artykuł został udostępniony na licencji Creative Commons Attribution 4.0 International License CC-BY-SA.

Konflikt interesów

Nie występuje.

Finansowanie

Badania naukowe zostały sfinansowane ze środków własnych Autora.

tego wynalazku, jako że treść była „jawna”, a nie jak w liście ukryta w kopercie bądź w złożonym arkuszu papieru listowego. Ostatecznie szybko jednak się upowszechniła, ponieważ jej stosowanie okazało się bardziej praktyczne.

Poczta Polska korzysta z takich walorów od 1918 roku, współczesne zaś emisje charakteryzują się znaczącą mnogością tematyczną, ale też i cennymi walorami plastycznymi. Do końca 2022 roku (taki zakres czasowy przyjęto w tym artykule) Poczta Polska wydała łącznie 1992 karty pocztowe (Cp) z wydrukowanym znaczkiem pocztowym. W poniższym zestawieniu zaprezentowano te, które w jakikolwiek sposób łączą się z szerokim pojęciem zdrowia – i jako stanu ducha i ciała, i jako systemu organizacyjno-prawno-finansowego służącego podtrzymywaniu tego pierwszego, i jako składowej nauk z ich osiągnięciami i wybitnymi postaciami. Wykorzystano drugi tom popularnego w Polsce katalogu firmy Fischer¹.

O ile mniej lub bardziej bezpośrednio tematyka zdrowia pojawiła się na polskich znaczkach pocztowych stosunkowo wcześniej – przypomnę, że pierwsza emisja już w 1919 roku – to w przypadku kart pocztowych pierwsza dająca się powiązać dość pośrednio ze zdrowiem emisja przypada na rok 1953 i ma związek z osobą **Mikołaja Kopernika** (1473–1543)^{2,i}, którego jednak pokazano w ilustracyjnej części karty (Cp 137) z atrybutami astronoma i stosownym „kosmicznym” tekstem (a więc bez związków z medycyną). Karta o nakładzie nieco ponad 200 tys. egzemplarzy pozostawała w obiegu do 1956 roku. Podobnie zresztą „niemedyczny” charakter miała karta z roku 1955 (Cp 138), posiadająca na znaku opłaty wizerunek pomnika Kopernika w Warszawie. Drukowano ją w latach 1955–1958 łącznie w dwunastu nakładach w liczbie ponad 33 mln sztuk [!]. Pozostawała w obiegu przez wiele lat i bez wątplenia upowszechniła postać astronoma. Szkoda, że bez medycznych konotacji. Ten sam wzór graficzny zastosowano w roku 1956 (Cp 144) dla dzisiaj nie stosowanej karty podwójnej zawierającej formularz nadawcy połączony z formularzem dla odbiorcy (na odpowiedź). Drukowano ją w latach 1956–1958 w dwóch nakładach w łącznej liczbie prawie 600 tys. egzemplarzy.

Pierwsza tematycznie związana ze zdrowiem karta pocztowa (Cp 215) emitowana przez Poczta Polską ukazała się 7 sierpnia 1962 roku z okazji **VI Naukowego Zjazdu Farmaceutów we Wrocławiu**. Polskie Towarzystwo Farmaceutyczne powstało w 1947 roku, choć historia stowarzyszenia się farmaceutów na ziemiach polskich sięga XIX wieku. Karta została wydana

w bardzo małym nakładzie 28,6 tys. sztuk. W części ilustracyjnej pokazano duży fragment obrazu Józefa Chełmońskiego *Aptekarz* (dzieło powstało w roku 1891), zaś na znaku opłaty symbol Towarzystwa Farmaceutycznego z tarczą herbową Wrocławia i okolicznościowym napisem.

Kolejna emisja – karta z 1962 roku (Cp 219–220) – znów tylko pośrednio nawiązuje do tematyki zdrowia, ale należy ją odnotować, wskazując na pozamedyczne osiągnięcia znanych polskich lekarzy. Dwie aż karty wydała Poczta Polska w 1962 roku z okazji 75. rocznicy powstania języka międzynarodowego esperanto, którego twórcą był **Ludwik Zamenhof**, lekarz-okulista (1859–1917), ośmiokrotnie nominowany do Pokojowej Nagrody Nobla³. Ani w części ilustracyjnej, ani na znaku opłaty nie pokazano jednak podobizny uczonego, nie zamieszczono również informacji o jego medycznym wykształceniu. Karty wydano w małych nakładach – odpowiednio 28,6 i 30 tys. egzemplarzy.

Z ponad rocznym wyprzedzeniem, 4 marca 1963 roku, Poczta wydała kartę (Cp 226) z okazji **100-lecia podpisania Konwencji Genewskich**. Idea ta, ucieleśniona w związku z krwawymi skutkami bitew rozgrywanych w XIX wieku, miała zapewnić lepsze traktowanie rannych żołnierzy. Postanowiono więc – 22 sierpnia 1864 roku – że personel sanitarny jest w konfliktach zbrojnych traktowany jako neutralny, nie bierze udziału w walkach i nie może być atakowany. Wprowadzono zakaz atakowania i obowiązek poszanowania cywilów pomagających rannym i chorym żołnierzom. Uznano, że ranni w wyniku konfliktów zbrojnych powinni być traktowani jednakowo, bez względu na narodowość. Powołano wreszcie symbol „czerwonego krzyża”, którym podczas konfliktów zbrojnych miały być oznaczone obiekty, formacje i personel medyczny. Ten właśnie symbol z okolicznościowym napisem informującym o tytule emisji znalazł się na znaku opłaty. Kartę wydała jednak w małym nakładzie 27,2 tys. sztuk.

Jeszcze w tym samym roku Poczta upamiętniła **XX Jubileuszowe Posiedzenie Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego**, wprowadzając – 1 czerwca 1963 roku – do obiegu kartę Cp 232. Okolicznością główną był zbliżający się jubileusz 10-lecia istnienia PTK, utworzonego w 1954 roku i 10. rocznica śmierci inicjatora tej organizacji, profesora **Mściwoja Semerau-Siemianowskiego**⁴, którego postać została upamiętniona w tekście okolicznościowym drugiej odmiany tej karty. Karta została wydrukowana w jednym nakładzie zaledwie 15,75 tys. sztuk, ale dokonano dwóch dodatkowych nadruków. Na jednym znalazł się tekst: „XX 1953–1963 Jubileuszowe Posiedzenie Naukowe Polskiego Towarzystwa Kardiologicznego założonego przez profesora M. Semerau--Siemianowskiego

ⁱ W przypadku kolejnych znaczków związanych z osobą M. Kopernika przypisy zostały pominięte.

(1885–1953)”. Nadruk drugi miał charakter zaproszenia z miejscem na potwierdzenie obecności w Zjeździe z możliwością odesłania na adres organizatorów. W każdej odmianie karty znaczek opłaty był ten sam – symbol graficzny PTK. W części ilustracyjnej zaś znalazła się warszawska Syrenka, na tarczy której umieszczono graficzne wyobrażenie serca.

W 1964 roku przypadło **600-lecie utworzenia Uniwersytetu Jagiellońskiego**. Poczta wydała z tej okazji trzy emisje kartek. Na znakach opłaty serii drugiej (27 kwietnia) znalazły się podobizny kilku ludzi związanych z medycyną. Karta Cp 249 (nakład 236 tys. egzemplarzy) przypominała więc postać **Leona Marchlewskiego** (1869–1946), chemika z wykształcenia, ale także dziekana Wydziału Lekarskiego Uniwersytetu Jagiellońskiego (w latach 1913–1914 i 1925–1926) oraz długoletniego kierownika Zakładu Chemii Lekarskiej na tym Wydziale, autora podręczników z zakresu chemii fizjologicznej dla lekarzy i studentów medycyny, członka towarzystw lekarskich w Krakowie i Lwowie⁵ Karta Cp 250 (nakład 258,4 tys. egzemplarzy) upamiętniała z kolei **Kazimierza Kostaneckiego** (1863–1940), wykształconego w Berlinie lekarza, profesora anatomii, dziekana Wydziału Lekarskiego UJ, kierownika Katedry Anatomii, prezesa Polskiej Akademii Umiejętności, autora wielu publikacji naukowych, uznawanego za twórcę krakowskiej szkoły anatomicznej⁶. Pierwsza z kart w części ilustracyjnej przedstawia budynek Zakładu Chemii Fizjologicznej UJ, druga zaś – Theatrum Anatomicum, czyli budynek Katedry Anatomii UJ.

Trzecia emisja związana z jubileuszem Uniwersytetu Jagiellońskiego została wydana 25 maja 1964 roku. Była to jedna karta (Cp 257) upamiętniająca ponadto **50-lecie odkrycia przyczyn powstawania krzywicy u dzieci**. Na znaku opłaty pokazano znany obraz Stanisława Wyspiańskiego *Macierzyństwo* (z 1905 roku), w części ilustracyjnej zaś namalowany przez Leona Wyczółkowskiego portret profesora **Jana Raczynskiego** (1865–1918), wybitnego pediatry, który jako pierwszy na świecie ogłosił wyniki prac doświadczalnych na temat wpływu światła słonecznego na osadzanie się wapnia w kościach^{7,8}. Karta została wydana w znacznym nakładzie 100,4 tys. egzemplarzy.

W dniu 12 stycznia 1966 roku Poczta wprowadziła do obiegu kartę pocztową (Cp 294) poświęconą **III Krajowemu Zjazdowi Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego**. Organizacja ta powstała w 1957 roku, choć kontynuuje działalność istniejącego od 1925 roku Polskiego Stowarzyszenia Pielęgniarek Zawodowych. Na znaku opłaty znalazło się logo Towarzystwa i róża, zaś w części ilustracyjnej grafika przedstawiająca

pielęgniarkę trzymającą na rękach niemowlę. Kartę wydano w nakładzie 28,8 tys. sztuk.

Kilka emisji związanych mniej lub bardziej bezpośrednio ze zdrowiem przyniósł rok 1967. 1 sierpnia weszła do obiegu karta (Cp 334, nakład 300 701 sztuk) upamiętniająca **V Kongres Światowej Federacji Głuchych w Warszawie**. Na znaku opłaty znalazła się warszawska Syrena oraz ówczesne logo Polskiego Związku Głuchych. 5 sierpnia ukazała się karta (Cp 338, nakład 514,4 tys. sztuk) poświęcona **VIII Naukowemu Zjazdowi Polskiego Towarzystwa Farmaceutycznego** (odbywał się w Lublinie w dniach 24–26 sierpnia 1967 roku). Na znaku opłaty przedstawiono rysunek konwalii majowej (*Convallaria maialis*), zaś w części ilustracyjnej znalazł się informacyjny napis oraz łacińska sentencja *Salus aegroti suprema lex* (zdrowie chorego najwyższym prawem). 2 października weszła do obiegu karta (Cp 47, nakład 100,3 tys. sztuk) upamiętniająca **Pierwszy Naukowy Zjazd Polskiego Towarzystwa Chirurgów Dziecięcych**. Organizacja ta powstała w 1965 roku na bazie Sekcji Dziecięcej Chirurgii Towarzystwa Chirurgów Polskich. Przywołany na karcie pierwszy zjazd poświęcony był zapaleniu otrzewnej i chirurgii przepony. Znak opłaty przedstawiał grupę chirurgów i pielęgniarek podczas zabiegu. 7 października ukazała się karta (Cp 48, nakład 102,3 tys. sztuk) upamiętniająca **20. rocznicę powołania Zjednoczenia Przemysłu Farmaceutycznego Polfa**. W systemie gospodarki PRL (do 1989 roku) istniał zbiurokratyzowany system zarządu poszczególnymi działami przemysłu i handlu. W latach 1947–1982 funkcjonowało więc w Warszawie Zjednoczenie Polfa, któremu podlegały przedsiębiorstwa mające monopol na produkcję leków, jednorazowych przyrządów medycznych itp.

Rok 1968 przyniósł tylko jedną emisję związaną ze zdrowiem – 6 kwietnia, w przeddzień obchodzonego na całym świecie Światowego Dnia Zdrowia, Poczta Polska wprowadziła do obiegu kartę (Cp 369) przypominającą **20. rocznicę powołania Światowej Organizacji Zdrowia (WHO)**. Na znaku opłaty znalazł się symbol organizacji, zaś w części ilustracyjnej napisy w języku polskim i francuskim odnoszące się do Światowego Dnia Zdrowia. Karta ukazała się w dużym nakładzie 202,4 tys. egz.

W 1970 roku Poczta podjęła emisję czterech kart prezentujących polskie uzdrowiska. Odpowiednio 21 lipca, 28 lipca i 29 sierpnia ukazały się karty poświęcone miejscowościom o walorach leczniczych – **Kudowa-Zdrój** (Cp 448, nakład 203,6 tys. egzemplarzy), **Polanica-Zdrój** (Cp 449, nakład 198,3 tys. egzemplarzy), **Kołobrzeg** (Cp 450, nakład 198,4 tys. egzemplarzy) i **Krynica-Zdrój** (Cp 458, nakład

181,7 tys. egzemplarzy). Znak opłaty pierwszej karty zawiera stylizowany ludowo rysunek kwiatka, natomiast w części ilustracyjnej znalazło się wyobrażenie Sanatorium Polonia. Znak opłaty trzeciej karty zawiera napis „Wielka Pieniawa”, odnoszący się do nazwy popularnego ośrodka sanatoryjno-leczniczego w Polanicy-Zdroju i rysunek fontanny z wytryskującą wodą. Część ilustracyjna zawiera rysunek Sanatorium nr I. Na znaku opłaty czwartej karty znalazł się herb Kryniczy-Zdroju w ówczesnym kształcie, w części ilustracyjnej zaś grafika przedstawiająca Sanatorium Patria.

Dwie kolejne karty poświęcone uzdrowiskom ukazały się 21 marca 1971 roku – przywołano na nich **Świnoujście** i **Ciechocinek**. O ile samo już zestawienie mogło wywołać małe zdziwienie, to poziom graficzny nie służył raczej popularyzacji zdrowia. Na karcie związanej ze Świnoujściem (Cp 475, nakład 504,4 tys. egzemplarzy) znak opłaty mógł jeszcze nawiązać do wypoczynku, pokazując sylwetki (turystów?) na tle stylizowanej latarni morskiej i zachodzącego słońca. Jednak część ilustracyjna dosłownie może przerażać czernią i scenerią – pokazano bowiem sylwetki dużych statków i zarys potężnych dźwigów stoczniowych. Karta poświęcona Ciechocinkowi (Cp 476, nakład 509,6 tys. egzemplarzy) ma lepiej dobrane elementy graficzne. Na znaku opłaty przedstawiono postaci z fontanny *Jaś i Małgosia*, zaś w części ilustracyjnej znalazł się dziecięcy rysunek parku uzdrowiskowego.

Zdecydowanie prozdrowotną tematykę można znaleźć w edycji karty (Cp 500) zatytułowanej **Propaganda antynikotynowa**. Na znaku opłaty pokazano uproszczony rysunek ludzkiej głowy z papierosem w ustach i gęstym dymem ulatującym z jej czubka jak z komina. W części ilustracyjnej pojawił się natomiast napis „Palisz Płacisz Zdrowie Tracisz” i hasło „Nie pal pomiędzy zapalką i papierosem”. O ile ważność tematu w ogóle nie ulega wątpliwości, to faktyczna popularyzacja zagadnienia nie mogła nastąpić przy stosunkowo niedużym nakładzie sięgającym 97,7 tys. sztuk. Warto to choćby zestawić z nakładami kart poświęconych znów osobie **Mikołaja Kopernika** (astronoma po raz kolejny) – Cp 501 i Cp 502 – które wyniosły odpowiednio 301 tys. i 297,4 tys. sztuk.

Ciekawą kartę pocztową (Cp 516) wprowadziła Poczta Polska do obiegu 10 maja 1972 roku. Poświęcono ją **100-leciu Płockiego Towarzystwa Medycznego**, jednego z pierwszych podobnych stowarzyszeń na ziemiach zaboru rosyjskiego. Wśród jego założycieli znaleźli się: Marcin Ehrlich – pierwszy prezes, Walery Jędrzejewicz (przy okazji astronom-amator), Stanisław Markiewicz i Władysław Cholewiński⁹. Na znaku opłaty pokazano herb Płocka, zaś w części ilustracyjnej

rysunek z XVII wieku *Operacja w dawnych czasach*. Kartę wydano w dużym nakładzie 212,7 tys. sztuk.

W tym roku Poczta wiele uwagi poświęciła osobie Mikołaja Kopernika. Jak już wielokrotnie wspomniano, znany przede wszystkim jako astronom, był wykształconym i praktykującym lekarzem. Poświęcone mu jednak obiekty pocztowo-filatelistyczne, także karty, właściwie te medyczne konotacje pomijają. Odnotować jednak należy, że 10 lipca 1972 roku weszła do obiegu karta (Cp 523) z okazji **500-lecia urodzin Mikołaja Kopernika** wydana w czterech odmianach w nakładach po 200 tys. egzemplarzy. Na znaku opłaty każdej znalazła się ta sama podobizna uczzonego, różnice natomiast występują w części ilustracyjnej. W odmianie pierwszej brak jest jakiegokolwiek informacji o okoliczności wydania, w odmianie drugiej znalazł się napis: „500 rocznica urodzin Mikołaja Kopernika”, w odmianie trzeciej napis: „II Ogólnopolska Młodzieżowa Wystawa Mikołaj Kopernik 500, Rzeszów 1972”, zaś w odmianie czwartej napis: „Dzień Znaczka 1972”.

Budowa Szpitala-Pomnika Centrum Zdrowia Dziecka stała się okazją do wydania – 16 października 1972 roku – karty (Cp 539), zawierającej w części ilustracyjnej graficzne wyobrażenie gmachu głównego Szpitala oraz napis: „Pomnik – Szpital Centrum Zdrowia Dziecka wzniesiemy ofiarnością całego społeczeństwa”. Znak opłaty jest tożsamy graficznie ze znaczkiem (Fi 2054) opisanym w części pierwszej tego artykułu, ale w innej kolorystyce.

W 1972 roku nastąpiła znacząca podwyżka taryf pocztowych. Do tej pory znak opłaty na karcie opiewał na 40 groszy, wartość znaku nowych emisji podniesiono do 1 złotego. Ponieważ podobne działania władz w okresie przedświątecznym mogłyby się spotkać ze społecznym niezadowoleniem – wówczas wielu jeszcze ludzi kreśliło pozdrowienia i życzenia świąteczne na tradycyjnych nośnikach, czyli właśnie na kartach bądź papierze listowym – kilka dni po świętach, 28 grudnia, Poczta wprowadziła do obiegu kartę (Cp 547) ze znakiem opłaty znów z podobizną **Mikołaja Kopernika** z wyraźnym astronomicznym odwołaniem (według wzoru znaczka Fi 2083-2084). Kartę wydano łącznie w pięciu nakładach (ostatni ukazał się w styczniu 1975 roku) – wydrukowano ich łącznie ponad 10 mln sztuk.

Dwa kopernikańskie portrety dziecięcych autorów wykorzystano na znakach opłaty kart (Cp 552, Cp 553) wydanych 18 lutego 1973 roku w emisji **Młodzieżowy Międzynarodowy Maraton Filatelistyczny**. Sam maraton – co należy tu wyjaśnić – jest jedynym w skali świata, rozgrywanym corocznie konkursem dla młodych filatelistów. Jego tematyka co roku jest inna i nawiązuje do ważnych rocznic, postaci lub miejsc w Polsce¹⁰.

Znak opłaty na pierwszej karcie przedstawiał M. Kopernika jako obrońcę Olsztyna w 1520 roku (znow nie jako lekarza), znak na drugiej karcie – jako autora traktatu o monecie. W części ilustracyjnej znalazły się stosowne napisy – poświęcone 500. rocznicy urodzin uczonego – w języku polskim i francuskim. Obie karty wydrukowano w dużych nakładach sięgających ponad 500 tys. egzemplarzy.

Kolejny wątek kopernikański pojawił się na karcie Cp 556 wydanej 4 kwietnia 1973 roku z okazji **Krajowej Wystawy Filatelistycznej *Torphilex Copernicana*** w Toruniu. Ale znow – o ile okoliczność była kopernikańska, to nie była medyczna ani w grafice znaku opłaty, ani w części ilustracyjnej. Wydano ją w nakładzie 313,9 tys. sztuk.

Tego samego dnia weszła do obiegu pocztowego seria dziewięciu kart emisji **Na szlaku Kopernika**. Dwie z nich – Cp 560 i Cp 562 – mają pewien związek z popularyzacją medycyny, choć jest on mocno pośredni. Na pierwszej, nawiązującej do pobytu sławnego astronoma i lekarza w Lidzbarku Warmińskim, gdzie znajdował się pałac biskupów warmińskich, pokazano stylizowaną rycinę z postacią Mikołaja Kopernika w ogrodzie zielarskim. Na drugiej, odwołującej się do Lubawy, pokazano na rycinie scenę spotkania Mikołaja Kopernika z niemieckim lekarzem, astronomem i matematykiem w 1539 roku. To on właśnie doprowadził do wydania rewolucyjnego dzieła Kopernika. Na znakach opłaty pokazano odpowiednio herby Lidzbarka i Lubawy. Karty wydano w dużych nakładach – pierwszej wydrukowano 412,4 tys. egzemplarzy, drugiej zaś – 409,2 tys.

Kolejne odwołanie do osoby Kopernika znalazło się na karcie Cp 573 wydanej z okazji odbywającej się w Polsce **Światowej Wystawy Filatelistycznej**, zorganizowanej właśnie w związku z 500. rocznicą urodzin uczonego. Na znaku opłaty pokazano jeden z bardziej znanych jego portretów, w części ilustracyjnej zaś – logo Wystawy. Karta służyła do korespondencji zagranicznej (wartość znaku opłaty to 2,70 zł), wydano ją w nakładzie 199,3 tys. sztuk.

Rok 1973 został w Polsce ogłoszony **Rokiem Nauki Polskiej**. Z tej okazji Poczta wprowadziła do obiegu serię kart, na znakach opłaty których pokazano podobizny kilku wybitnych polskich uczonych. Na karcie Cp 591 znalazła się podobizna Ignacego Łukasiewicza (1822–1882)¹¹⁻¹³, twórcy polskiego przemysłu naftowego, wynalazcy lampy naftowej, ale również farmaceuty (czego już na karcie nie napisano). Jej nakład wynosił 301,5 tys. egzemplarzy.

Już bardziej ścisły związek ze zdrowiem miała emisja z 10 sierpnia 1974 roku poświęcona **Narodowemu Funduszowi Ochrony Zdrowia** (Cp 610), który powstał

jako ruch społeczny w grudniu 1973 roku. Mimo że nie posiadał osobowości prawnej, dzięki przyjętej wówczas praktyce pozyskiwał poważne środki finansowe pochodzące z comiesięcznych odpisów od pensji każdego pracownika w Polsce. Środki te przeznaczano na finansowe wsparcie obowiązków państwa w zakresie ochrony zdrowia. Na znaku opłaty umieszczono stylizowany kwiat złożony z czterech płatków w kształcie serc z nazwą Funduszu, w części ilustracyjnej zaś napis „Narodowy Fundusz Ochrony Zdrowia służy Tobie i Twoim bliskim”. Kartę wydano w nakładzie 102,4 tys. sztuk.

Zupełnie inną wymowę miała karta (Cp 622) z 6 listopada 1974 roku wydana w **35. rocznicę aresztowania przez hitlerowców profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie**. Akcja Sonderaktion Krakau została przeprowadzona przez Niemców 6 listopada 1939 roku. W jej wyniku aresztowano łącznie 183 osoby, w tym 144 profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego. W tej liczbie znaleźli się uczeni i pracownicy dydaktyczni z Wydziału Lekarskiego: Eugeniusz Brzeziński, psychiatra (1890–1974)¹⁴; Stanisław Ciechanowski, anatomopatolog (1869–1945)¹⁵; Jerzy Drozdowski, stomatolog (1894–1970)¹⁶; Józef Hano, farmakolog (1906–1997)¹⁵; Kazimierz Kostanecki, anatom i cytolog (1863–1940, jedyny z tej grupy zmarł w obozie koncentracyjnym Sachsenhausen)¹⁷; Józef Karol Kostrzewski, epidemiolog i mikrobiolog (1883–1959)¹⁵; Ksawery Franciszek Lewkowicz, pediatra (1869–1958)¹⁸; Kazimierz Majewski, okulista (1873–1959)¹⁵; Stanisław Wincenty Maziarowski, histolog (1873–1956; warto zaznaczyć, iż urodził się w Tarnowie, zdając maturę w ówczesnym ckm Gimnazjum)¹⁹; Jan Józef Miodoński, otolaryngolog (1902–1963)¹⁵; Aleksander Oszacki, internista (1883–1945)²⁰; Zdzisław Przybyłkiewicz (1908–1996; profesor również urodził się w Tarnowie)²¹; Jan Robel, profesor chemii lekarskiej (1886–1962)²²; Ludwik Sieppel, stomatolog (1904–1981)²³; Stanisław Skowron, embriolog (1900–1976)²⁴; Bronisław Stępowski, ginekolog-położnik (1892–1963)¹⁵; Janusz Supniewski, farmakolog (1899–1964)²⁵; Władysław Szumowski, fizjolog, patolog i historyk medycyny (1875–1954)²⁶; Tadeusz Tempka, internista i hematolog (1885–1974)²⁷; Leon Tochowicz, internista, kardiolog (1897–1965)²⁸; Leon Wachholz, specjalista medycyny sądowej (1867–1942)²⁹; Franciszek Ksawery Walter, dermatolog i wenerolog (1885–1950)¹⁵; Janusz Zubrzycki, ginekolog (1885–1969, także w jego przypadku warto wspomnieć, że maturę uzyskał w Tarnowie)³⁰. Na znaku opłaty znalazł się napis Pamięci Profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego pomordowanych przez hitlerowców i symbolicznych zniczy, w części ilustracyjnej zaś umieszczono herb uczelni. Kartę wydano w nakładzie 102,7 tys. sztuk.

Równie ciekawie, z historycznego punktu widzenia, prezentuje się karta Cp 624 wydana z okazji **100. rocznicy urodzin Józefa Polikarpa Brudzińskiego** (1874–1917), lekarza-pediatry, neurologa, badacza objawów zapalenia opon mózgowo-rdzeniowych, współorganizatora Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego i współzałożyciela pisma naukowego „Przegląd Pediatryczny”, rektora Uniwersytetu Warszawskiego³¹. Na znaku opłaty pokazano portret profesora, w części ilustracyjnej zaś awers medalu wybitego dla uczczenia zmarłego z lekko zmienionym napisem. Karta ukazała się w nakładzie 101 tys. sztuk. Napisano o niej nawet w medycznej prasie, ale podano zły rok wprowadzenia do obiegu (1970)³².

Propaganda honorowego krwiodawstwa to temat karty (Cp 646) wydanej 15 grudnia 1975 roku. Na znaku opłaty znalazło się graficzne wyobrażenie kwiatu z płatkami w kształcie kropli krwi, z których jeden opada, w część zaś ilustracyjnej napis: „Honorowe krwiodawstwo dla dobra każdego z nas” oraz grafika w postaci czerwonego krzyża zamkniętego w okręgu z napisem „Honorowy Dawca Krwi PCK”, co jest nawiązaniem do odznaki przyznawanej za taką właśnie społeczną działalność. Karta – choć miała służyć popularyzacji ważnego zagadnienia – ukazała się w nakładzie 102 tys. sztuk.

Do tematyki zdrowia Poczta wróciła emisją **Światowy Rok Reumatyzmu** (Cp 670), której ważność obiegowa rozpoczęła się 5 maja 1977 roku. Na znaku opłaty znalazł się symbol Światowej Organizacji Zdrowia, która ogłaszając ten rok, chciała podkreślić wagę problemów osób z chorobami reumatoidalnymi. Dopełnieniem grafiki jest litera nieregularna, powykręcana litera ‘R’. Symbol WHO i napis: „Światowy Rok Reumatyzmu” znalazły się również w części ilustracyjnej. Nakład tej karty nie był zbyt duży – wyniósł 103,9 tys. egzemplarzy.

Kolejna karta pocztowa (Cp 672) tematycznie związana ze zdrowiem została wydana 16 maja 1977 roku. Poświęcono ją **100-leciu Kaliskiego Towarzystwa Lekarskiego**, organizacji powołanej pod zaborem rosyjskim w 1875 roku³³⁻³⁴. Na znaku opłaty znalazła się podobizna jednego z jej założycieli, dra Józefa Benedykta Rymarkiewicza (1828–1898), wykształconego we Wrocławiu ginekologa i działacza społecznego³⁵. W części ilustracyjnej pokazano natomiast rysunek odcisku najstarszej znanej pieczęci miejskiej z 1374 roku. Nakład karty wyniósł 155,5 tys. sztuk.

50-lecie Wojskowego Instytutu Medycyny Lotniczej stało się okazją do wydania karty (Cp 703) poświęconej tradycjom tej instytucji. Karta w nakładzie 103,5 tys. sztuk ukazała się 19 lipca 1978 roku, upamiętniając

w ten sposób placówkę powstałą w 1928 roku pod nazwą Centrum Badań Lotniczo-Lekarskich. Instytut ma współcześnie uprawnienia placówki naukowej z prawem do nadawania stopni naukowych. Warto tu wspomnieć, że personel Instytutu brał udział w przygotowaniach do lotów kosmicznych, w tym także polskiego kosmonauty Mirosława Hermaszewskiego³⁶.

Jeszcze w 1978 roku, 1 grudnia, Poczta powróciła do idei popularyzacji budowy Centrum Zdrowia Dziecka. Weszła wówczas do obiegu karta (Cp 715) w trzech odmianach emisji **Zapowiedź Międzynarodowego Roku Dziecka 1979**. Na znaku opłaty znalazł się dziecięcy rysunek ukazujący grupę dzieci i pielęgniarkę, w części ilustracyjnej zaś każdej z odmian – symbol graficzny Centrum. Odmiana druga karty została przygotowana jako cegiełka, dzięki której ofiarodawcy prywatni i instytucjonalni mogli określić wysokość przesłanej wpłaty i poprosić o wpisanie do księgi fundatorów tej inwestycji. W swej treści deklaracja wydrukowana na odwrocie karty brzmiała następująco:

Z okazji Międzynarodowego Roku Dziecka – 1979
(tu miejsce na wpisanie imienia i nazwiska, ew. nazwy instytucji)
(tu miejsce na wpisanie adresu)
deklaruje udział w budowie
części rehabilitacyjnej i szkoleniowej Pomnika-Szpitala
CENTRUM ZDROWIA DZIECKA
przekazując na ten cel kwotę złotych:
(tu miejsce na wpisanie kwoty)
i prosi o wpisanie do księgi fundatorów tej inwestycji
(tu miejsce na datę) (tu miejsce na podpis)

Nakład wszystkich odmian karty był duży i wyniósł łącznie 809,6 tys. sztuk.

Właściwie tylko słowo rehabilitacja skłania do włączenia omawianej w tym miejscu karty do zestawu podobnych obiektów służących popularyzacji zdrowia. Emisja ta (Cp 727) – **30. rocznica utworzenia Związku Spółdzielczości Inwalidzkiej** – w części ilustracyjnej zawiera napis: „Rehabilitacja, praca, współuczestnictwo w budowie socjalistycznej ojczyzny” oraz graficzny symbol tego Związku. Na znaku opłaty znalazł się tekst informacyjny i duże litery ZSI. Kartę wydano w wyjątkowo dużym nakładzie 316 tys. sztuk.

Zdrowiu i życiu korzystających z uroków gór służy działające od 1929 roku **Górskie Ochotnicze Pogotowie Ratunkowe**. Siedemdziesięciolecie jego istnienia Poczta poświęciła kartę (Cp 736) wprowadzoną do obiegu 18 września 1979 roku. Na znaku opłaty znalazła się reprodukcja fotografii ukazującej dwóch ratowników zwożących poszkodowanego w toboganie, w części ilustracyjnej zaś napis: „W górach zawsze

zachowaj ostrożność”. Korzystaj z rady i pomocy ratowników GOPR. Karta została wydana w nakładzie 157 tys. sztuk.

Międzynarodowy Rok Inwalidów i Osób Niepełnosprawnych to temat emisji (Cp 793) wprowadzonej do obiegu 25 września 1981 roku. Na znaku opłaty znalazła postać ludzka na wózku inwalidzkim i stosowne napisy, w części graficznej zaś graficzny symbol roku i dewiza „Pełne uczestnictwo i równość”. Karta ukazała się w nakładzie 214,9 tys. sztuk.

Kolejna „medyczna” tematycznie karta (Cp 811) odnosi się do emisji **700-lecie szpitalnictwa w Kaliszu**. Weszła do obiegu 23 kwietnia 1982 roku w nakładzie 212 tys. sztuk. W części ilustracyjnej znalazł się tytułowy napis oraz rewers medalu z podobizną króla Przemysła II (koronowanego w 1295 roku) z dzieła Aleksandra Lessera *Wizerunki królów polskich*. Na znaku opłaty z kolei znalazła się podobizna jednego z kaliskich lekarzy, Adama Bogumiła Helbicha (1796–1881)³⁷.

Po raz kolejny (zob. Cp 294) Poczta nawiązała do działalności **Polskiego Towarzystwa Pielęgniarskiego**, popularyzując jego działalność w związku z VIII Krajowym Zjazdem, który miał miejsce w Warszawie w grudniu 1983 roku. Karta (Cp 856) weszła do obiegu 9 grudnia 1983 roku w nakładzie 215,5 tys. sztuk. Na znaku opłaty pokazano dwie pielęgniarki w strojach zawodowych przy pracy, w części ilustracyjnej zaś rysunek Odznaki Honorowej PTP.

Do postaci Ignacego Łukasiewicza Poczta Polska sięgała kilka razy. Będąc farmaceutą częściej był jednak pokazywany jako twórca lampy naftowej i podstaw polskiego przemysłu naftowego. Właśnie z podobnej okazji – **130. rocznicy założenia przez Ignacego Łukasiewicza pierwszej polskiej kopalni ropy naftowej w Bóbrce k. Krosna** – 12 lipca 1984 roku. Poczta wprowadziła do obiegu kartę (Cp 871). Na znaku opłaty znalazł się obraz ukazujący Łukasiewicza przy obróbce ropy, w części ilustracyjnej zaś rysunek szybu wiertniczego służącego wydobyciu nafty, znajdującego się wspólnie w Muzeum Przemysłu Naftowego w Bóbrce. W górnej części karty znalazło się jeszcze miejsce dla rysunku odznaki SITPNiG – Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Przemysłu Naftowego i Gazowniczego. Kartę wydano w znacznym nakładzie – 210,5 tys. sztuk.

Poczta powróciła również do tematyki bezpieczeństwa i zdrowia w górach – 12 października 1984 roku wydano kartę (Cp 888) emisji **75. rocznica utworzenia GOPR**. Na znaku opłaty znalazła się podobizna gen. Mariusza Zaruskiego, współtwórcy GOPR (1867–1941), w części ilustracyjnej zaś rysunek śmigłowca ratunkowego i okolicznościowe napisy. Kartę wydano w nakładzie 214 tys. sztuk.

Choć tytuł emisji może mylić – 45 lat Stronnictwa Demokratycznego 1939–1984 – to jednak karta (Cp 889) wydana 16 października 1986 roku ma związek z popularyzacją medycyny i zdrowia. Na znaczku opłaty pokazano bowiem podobiznę wybitnego polskiego lekarza, społecznika i polityka, profesora **Mieczysława Jana Michałowicza**³⁸, Rektora Uniwersytetu Warszawskiego, założyciela Polskiego Towarzystwa Pediatrycznego, i – właśnie – prezesa Zarządu Głównego powstałego w 1939 roku Stronnictwa Demokratycznego. Na karcie brakło jednak informacji, że profesor był lekarzem. Jej nakład wyniósł 204,5 tys. sztuk.

Pomnik-Szpital Centrum Zdrowia Matki Polki w Łodzi znalazł się na karcie (Cp 909) wydanej 20 sierpnia 1985 roku. Na znaku opłaty pokazano budynek główny, w części ilustracyjnej logo Centrum i okolicznościowe napisy. Karta ukazała się w nakładzie 207 tys. sztuk.

Bardzo ważna idea **walki z chorobą Heinego-Medina** stała się tematem karty (Cp 915), wydanej 18 listopada 1985 roku w nakładzie 207 tys. sztuk. Na znaku opłaty znalazł się rysunek motyla z wyraźnie odmiennym (chorym) skrzydłem i napis: „Chrońcie dzieci przed chorobą Heinego-Medina”, w części ilustracyjnej zaś znak „Stop polio campaign” oraz napis: „Fundusz na rzecz walki z chorobą Heinego-Medina”.

W 1986 roku obchodzono **40. rocznicę powstania UNICEF – Funduszu Narodów Zjednoczonych na rzecz Dzieci**. Poczta Polska z tej okazji wydała kartę (Cp 938), której nakład sięgnął 209,5 tys. sztuk. W części ilustracyjnej znalazł się graficzny symbol organizacji i okolicznościowe napisy, na znaku opłaty zaś pokazano podobiznę dra Ludwika Rajchmana (1881–1965), lekarza i bakteriologa, twórcy współczesnego Państwowego Zakładu Higieny, pracującego na rzecz Ligi Narodów i ONZ, współinicjatora UNICEF³⁹⁻⁴⁰.

Okazją do wydania – 13 sierpnia 1987 roku – kolejnej „zdrowotnej” karty pocztowej (Cp 960) był jubileusz **700-lecia miasta Buska**, połączony z przypadającym rok wcześniej jubileuszem 150-lecia uzdrowiska. Z tej właśnie okazji w części ilustracyjnej karty pokazano fasadę klasycystycznego budynku sanatorium Marconi, uruchomionego w Busku w 1836 roku. Na znaku opłaty znalazł się zabytkowy drewniany kościółek z wieku XVII, który to motyw graficzny w okresie przed 1989 roku był raczej rzadkością. Kartę wydano w nakładzie 211 tys. sztuk.

Czterdziesta rocznica Światowej Organizacji Zdrowia to tytuł emisji (Cp 979), która weszła do obiegu pocztowego 6 czerwca 1988 r. W części ilustracyjnej znalazł się stosowny napis informacyjny, logo WHO wpisane w liczbę 40 oraz tekst na znaczku: „dr Marcin Kacprzak współtwórca Światowej Organizacji

Zdrowia”. Jego podobizna rzeczywiście znalazła się na znaku opłaty. Doktor Marcin Kacprzak (1888–1968) to lekarz, pedagog, publicysta, pionier medycyny społecznej, rektor Akademii Medycznej w Warszawie, laureat Nagrody im. Leona Bernarda (najwyższego wyróżnienia nadawanego przez WHO)⁴¹. Kartę wydano w nakładzie 212,5 tys. sztuk.

Walka z narkomanią stała się okazją do wydania karty (Cp 998) emisji **Towarzystwo Zapobiegania Narkomanii**. Organizacja powstała jako pozarządowa w 1983 roku, w 1998 przyjmując nazwę Polskie Towarzystwo Zapobiegania Narkomanii. Jej cele statutowe to przeciwdziałanie uzależnieniu i skutkom uzależnienia od narkotyków, alkoholu, palenia tytoniu i innych substancji psychoaktywnych. Towarzystwo prowadzi ośrodki rehabilitacyjno-readaptacyjne dla dzieci i młodzieży uzależnionej. W części ilustracyjnej karty znalazł się napis Narkotyki zabija, nazwa Towarzystwa oraz rysunek pistoletu wystrzeliwiającego kule. Na znaku opłaty znalazł się rysunek ludzkiej postaci z głową w kształcie makówki, z wyrysowaną na tułowiu tarczą strzelniczą, w którą trafia jedna z kul wystrzelonych z pistoletu. Nakład karty wyniósł 200 tys. sztuk. Nominał znaku opłaty wynosił już 25 zł, ale przyspieszała inflacja i karta wkrótce straciła praktyczną możliwość obiegu.

Przy okazji emisji 17 października 1992 roku karty: **Konwent Związku Polskich Kawalerów Maltańskich** (Cp 028) na znaku opłaty znalazła się podobizna Bartłomieja Nowodworskiego (1544–1624)⁴², najslawniejszego polskiego Kawalera Maltańskiego oraz Krzyż Maltański, który jest w Polsce symbolem Stowarzyszenia Malta Służba Medyczna. Organizacja ta, powstała pod nieco inną nazwą w 1990 roku, współpracuje z systemem Państwowego Ratownictwa Medycznego. Działalność stowarzyszenia obejmuje zabezpieczenia medyczne zgromadzeń, transport chorych, prowadzenie działalności wychowawczej, organizację kursów pierwszej pomocy, działalność opiekuńczą i dawstwo krwi. Warto zauważyć, że jeden z ośmiu oddziałów działa w Tarnowie. Karta, nie wskazując wprost na medyczną „treść”, została wydana w nakładzie 200 tys. sztuk.

W 1994 roku ukazała się pierwsza karta (Cp 1062) poświęcona finałowi **Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy**. Ten właśnie odbywał się pod hasłem *ROCK’N’ROLL WASZYCH SERC dla chorych serc naszych DZIECI*. Napis tej treści znalazł się w części ilustracyjnej, na znaku opłaty zaś umieszczono tradycyjne serduszko WOŚP. Karta ukazała się w nakładzie 200 tys. sztuk.

Także w 1994 roku 75-lecie powstania obchodził **Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu**.

Z tej okazji 5 maja Poczta wprowadziła do obiegu kartę (Cp 1068). W jej części ilustracyjnej znalazł się rysunek przedstawiający Collegium Minus, zaś na znaku opłaty portret pierwszego rektora uczelni, lekarza-ginekologa, społecznika i filantropa, Heliodora Święcickiego (1854–1923)⁴³. Karta ukazała się w nakładzie 200 tys. sztuk.

Jubileusz 50-lecia innej uczelni – **Akademii Medycznej w Gdańsku** (dzisiaj Gdański Uniwersytet Medyczny) – Poczta uświetniła wydaniem, 6 października 1995 roku, karty (Cp 1101) o nominale 35 groszy (po denominacji wartość ta odpowiadała kwocie wcześniejszych 3500 złotych). W części ilustracyjnej znalazło się ówczesne logo uczelni – litery AMG z wężem Eskulapa wpisane w herb miasta (koronę i krzyże), natomiast na znaku opłaty znalazł się wizerunek awersu medalu wybitego z okazji 50-lecia Akademii. Karta ukazała się w nakładzie 200 tys. egzemplarzy.

Kilka dni później – 12 października 1995 roku – Poczta wprowadziła do obiegu kartę (Cp 1104) emisji **100. rocznica odkrycia promieni X przez W.C. Roentgena**. W części ilustracyjnej znalazła się grafika pokazująca mechanizm działania promieni X, na znaku opłaty zaś ukazano podobiznę uczonego i fizyka, którego wynalazek zrewolucjonizował ówczesne metody diagnostyczne⁴⁴. Karta została wydana w nakładzie 200 tys. sztuk.

Jeszcze w tym samym roku – 15 grudnia – do obiegu weszła karta w **100. rocznicę śmierci Ludwika Pasteura** (Cp 1107). Ten francuski chemik okazał się prekursorem mikrobiologii opracowując szczepionkę przeciw wściekliźnie, a także metodę konserwacji żywności (stąd pasteryzacja)⁴⁵. Jego podobizna znalazła się na znaku opłaty. W części ilustracyjnej karty znalazły się naczynia laboratoryjne wykorzystywane w chemii i mikrobiologii. Jest to jeden z częściej pokazywanych na polskich znakach pocztowych zagranicznych uczonych. Karta ukazała się w nakładzie 200 tys. egzemplarzy.

V **Finał Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy** to temat karty (Cp 1139) wprowadzonej do obiegu pocztowego 5 grudnia 1996 roku. Jego celem było pozyskanie środków na ratowanie dzieci z chorobami serca. Na znaku opłaty znalazły się graficznie uproszczone postaci trójki dzieci, w części ilustracyjnej zaś napis nawiązujący do tytułu emisji, utrzymany w karnawałowych barwach i kształtach liter. Karta ukazała się w nakładzie 200 tys. sztuk.

Kartą Cp 1152 z 2 sierpnia 1997 r. Poczta nawiązała do **100. rocznicy śmierci Adama Asnyka**. To wybitny polski poeta, dramatopisarz i publicysta epoki pozytywizmu, działacz społeczny, inicjator i pierwszy prezes Towarzystwa Szkoły Ludowej. I choć – jako taki – nie

ma związku z medycyną i zdrowiem, to warto pamiętać, że przez dwa lata studiował w Akademii Medyko-Chirurgicznej w Warszawie (1857–1859)⁴⁶. Na znaku opłaty znalazła się podobizna poety, zaś w części ilustracyjnej cytat z jednego z wierszy: „Jednego serca tak mało! tak mało! ...”, a także faksymile podpisu i napis okolicznościowy związany z tytułem emisji. Kartę wydano w nakładzie 100 tys. sztuk.

Bezpieczeństwo i ratowanie dzieci poszkodowanych w wypadkach drogowych stało się hasłem **VI Finału Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy**. Karta pocztowa tej emisji (Cp 1164) weszła do obiegu 5 grudnia 1997 roku. Na znaku opłaty znalazł się rysunek dziewczynki przechodzącej przez jezdnię, w części ilustracyjnej zaś podobne rysunki ukazujące młodych ludzi aktywnych w jeździe na rolkach, deskorolce czy spacerujących. O ile sama idea Orkiestry stała się bardzo popularna, to nakład tej karty wynoszący 100 tys. egzemplarzy mógł mieć mniejszy wpływ na taką popularyzację.

Karta Cp 1167, która weszła do obiegu 19 lutego 1998 roku nawiązała do **525. rocznicy urodzin Mikołaja Kopernika**. I tym razem wątki medyczne z uczonym związane nie zostały pokazane. Na znaku opłaty znalazły się uproszczone elementy Układu Słonecznego z symbolami Ziemi i Księżyca, zaś w części ilustracyjnej zarys głowy astronoma. Nakład karty wyniósł 100 tys. egzemplarzy.

Siódmy już finał WOŚP rozegrał się pod hasłem *Dla ratowania życia noworodków*. Stał się też tematem karty (Cp 1194) wydanej przez Poczta 10 grudnia 1998 roku. Na znaku opłaty pokazano symboliczne serce (nawiązujące kształtem do logo Orkiestry), w części ilustracyjnej zaś fotografię pokazującą głowę małego dziecka i kubek z serduszkami Orkiestry. Karta ukazała się w nakładzie 200 tys. sztuk.

Z kolei **finał ósmy** przebiegł pod hasłem *Dla ratowania życia dzieci z chorobami nerek*. Poczta wydała z tej okazji – 10 grudnia 1999 roku – kartę Cp 1224. Na znaku opłaty znalazła się pięciolinia z nutami i kluczem wiolinowym z symbolicznymi serduszkami, zaś w części ilustracyjnej okolicznościowe napisy, data finału (9 stycznia 2000 roku) oraz grafika ukazująca muzyków grających na różnych instrumentach. Karta ukazała się w nakładzie 200 tys. sztuk.

Dopiero **dziesiąty finał WOŚP** (pominięto dziewiąty) stał się okazją do wydania kolejnej karty mającej związku z medycyną i popularyzacją zdrowia. Karta Cp 1273 ukazała się jednak dopiero prawie dwa miesiące [!] po Finale – 7 marca 2002 roku. Hasłem finału było *Ratowanie dzieci z wadami wrodzonymi*. Na znaku opłaty znalazł się kwiat słonecznika, zarys granic Polski z rysunkami instrumentów muzycznych oraz

serduszko WOŚP, w części ilustracyjnej zaś tytułowy napis oraz rysunek tortu z symbolem Orkiestry, nad którym krążą postaci stylizowane na anioły. Nakład karty był wyjątkowo duży i wyniósł 240 tys. sztuk.

Finał XI WOŚP – Zakup sprzętu medycznego dla oddziałów niemowlęcych i dzieci młodszych – został upamiętniony kartą (Cp 1297), która weszła do obiegu 3 stycznia 2003 roku. Na znaku opłaty pokazano serduszko WOŚP i postać krasnala trzymającego w rękach dwie cyfry 1, układające się w liczbę 11. W części ilustracyjnej znalazły się podobne motywy graficzne. Nakład karty wyniósł 190 tys. sztuk.

Chyba tylko oficjalne brzmienie nazwy miejscowości (Krynica-Zdrój) może skłonić do uznania opisywanej w tym miejscu karty (Cp 1351) za mającą związek z medycyną i zdrowiem. Tytuł emisji – karta weszła do obiegu 6 sierpnia 2004 roku – to: **Festiwałe Muzyczne – Festiwal im. Jana Kiepury w Krynicy-Zdroju**. Ten skądinąd bardzo znany polski tenor (1902–1966)⁴⁷, popularny także poza granicami Polski, słynął ze swoich występów w Krynicy, która w latach trzydziestych XX wieku stała się szczególnie popularnym miejscem wypoczynku, traktowanym dość snobistycznie przez grupy bogatszych Polaków. Miasto stało się wówczas głośne jako uzdrowisko, posiadając nie tylko walory lecznicze (źródła mineralne), ale także infrastrukturę wypoczynkowo-sanatoryjną. Karta ukazała się w nakładzie 70 tys. sztuk.

Bardziej medycznej tematyki dotyka natomiast karta Cp 1354 emisji **50-lecie Państwowej Inspekcji Sanitarnej**, która weszła do obiegu 27 sierpnia 2004 roku. Instytucja ta, zgodnie z ustawą z dnia 14 marca 1985 roku⁴⁸ jest powołana do realizacji zadań z zakresu zdrowia publicznego, w szczególności poprzez sprawowanie nadzoru nad warunkami: higieny środowiska, higieny pracy w zakładach pracy, higieny radiacyjnej, higieny procesów nauczania i wychowania, higieny wypoczynku i rekreacji, zdrowotnymi żywności, żywienia i przedmiotów użytku, higieniczno-sanitarnymi, jakie powinien spełniać personel medyczny, sprzęt oraz pomieszczenia, w których są udzielane świadczenia zdrowotne – w celu ochrony zdrowia ludzkiego przed niekorzystnym wpływem szkodliwości i uciążliwości środowiskowych, zapobiegania powstawaniu chorób, w tym chorób zakaźnych i zawodowych. Na znaku opłaty pokazano siedzibę Inspekcji (zwanej potocznie sanepidem) w Warszawie, w części ilustracyjnej zaś powierzchnię wody i graficzne logo Inspekcji. Karta ukazała się w nakładzie 55 tys. egzemplarzy.

Do popularyzacji **Finałów Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy** Poczta wróciła 4 stycznia 2006 roku, wydając kartę Cp 1389 poświęconą czternastemu już Finałowi. Przebiegał on pod hasłem *Dla ratowania*

życia dzieci poszkodowanych w wypadkach, w tym na naukę udzielania pierwszej pomocy. Na znaku opłaty znalazła się stylizowana trąbka w napisem 14. Finał, w części ilustracyjnej zaś fotografie i napisy informujące o bieżącej działalności Fundacji. Karta ukazała się w nakładzie 100 tys. egzemplarzy.

100-lecie Towarzystwa Przyjaciół Ciechocinka to emisja karty Cp 1400 z 24 kwietnia 2006 roku. Powstała w 1906 organizacja – trzeba pamiętać, że w zaborze rosyjskim, który był pod tym względem bardzo restrykcyjny – miała na celu popularyzację urządzeń i walorów leczniczych Zakładu Zdrojowego w tym miasteczku oraz uprzyjemnianie pobytu licznej rzeszy kuracjuszy, raczej z wyższych sfer towarzyskich. Organizowano więc dla nich różnorodne imprezy kulturalne – koncerty, wieczorki, wycieczki, rauty i przyjęcia, podczas których swobodnie rozmawiano w języku polskim. W tym czasie był Ciechocinek największym uzdrowiskiem na obszarze tzw. Królestwa Polskiego⁴⁹. Inicjatorem powstania Towarzystwa był dr Leonard Lorentowicz (1871–1951), lekarz (studia odbywał m.in. we Francji, w Niemczech i Czechach), ordynator, profesor Uniwersytetu Warszawskiego, autor 25 opracowań naukowych, założyciel Warszawskiego Towarzystwa Ginekologicznego, redaktor kilku pism medycznych⁵⁰. Jego podobizna znalazła się na znaku opłaty karty, w części ilustracyjnej pokazano natomiast fragment tężni i znak graficzny Towarzystwa Przyjaciół Ciechocinka. Kartę wydano w nakładzie 60 tys. sztuk.

Kolejna „zdrowotna” kartka (Cp 1421), z 8 lutego 2007 roku, upamiętnia **XV Światowy Dzień Chorego**. To chrześcijańskie święto – obchodzone 11 lutego na pamiątkę pierwszego z objawień Matki Bożej w Lourdes – ustanowił 13 maja 1992 roku papież Jan Paweł II. Cele tego dnia zamykają się w hasłach: konieczność zapewnienia lepszej opieki chorym; dowartościowanie cierpienia chorych na płaszczyźnie ludzkiej, a przede wszystkim duchowej; włączenie w duszpasterstwo służby zdrowia wspólnot chrześcijańskich, rodzin zakonnych; popieranie zaangażowania wolontariatu. Na znaku opłaty pokazano podobiznę św. Kamila de Lellis (1550–1614), założyciela kamilianów, zakonu prowadzącego szpitale, patrona szpitali, chorych, pielęgniarek i pielęgniarzy, miasta Zabrze oraz włoskiej wojskowej służby zdrowia⁵¹. W części ilustracyjnej znalazł się napis informujący o tytule emisji oraz wypowiedzi św. Kamila de Lellis: „Miłość do chorych jest miarą człowieczeństwa i Świat chorych nie zna granic – nasza pomoc nie zna lęków i uprzedzeń”. Karta została wydana w nakładzie 60 tys. sztuk.

Kolejny **Finał WOŚP** pod hasłem *Gramy z głową – dla dzieci ze schorzeniami laryngologicznymi* upamiętniła

karta Cp 1447 z 7 stycznia 2008 roku. Na znaku opłaty w formie puzzli znalazło się serduszko WOŚP i napisy tytułowe, w części ilustracyjnej zaś – w podobnej graficznej konwencji puzzli – fotografia noworodka na szpitalnym łóżeczku i okolicznościowe napisy. Karta została wydana w nakładzie 82 tys. sztuk.

Święta Teresa Benedykta od Krzyża – Edyta Stein (1891–1942) to tytuł emisji karty Cp 1481 z 10 października 2008 roku. To zadziwiająca postać uczonej i nauczycielki, fenomenolożki, żydowskiej konwertytki, zakonnicy karmelitańskiej i męczennicy zamordowanej w KL Auschwitz-Birkenau. O ile w jej życiorysie wspomniane elementy naukowe i religijne są oczywiste, to warto dodać – w kontekście podjętego w artykule tematu – że podczas I wojny światowej była sanitariuszką Czerwonego Krzyża i pielęgniarką w szpitalu wojskowym w Hranicach na terenie Moraw⁵². W części ilustracyjnej karty pokazano kościół pod wezwaniem świętej w Lublińcu, zaś na znaku opłaty witraż z tego kościoła, ukazujący św. Teresę Benedyktę z książką w ręce. Karta ukazała się w nakładzie 50 tys. sztuk.

Kolejny rok, dokładnie 6 stycznia 2009, Poczta otworzyła emisją kartki (Cp 1486) poświęconą **XVII Finałowi WOŚP**, tym razem pod hasłem *Wczesne wykrywanie nowotworów u dzieci*. Na znaku opłaty znalazło się serduszko i hasło „Gramy do końca świata i jeden dzień dłużej”, zaś w części ilustracyjnej okolicznościowe napisy i postać z kreskówki dla dzieci. Karta została wydana w nakładzie 80 tys. sztuk.

90-lecie działalności Polskiego Czerwonego Krzyża stało się okazją do emisji karty Cp 1489. Poczta wprowadziła ją do obiegu 30 stycznia 2009 roku, upamiętniając w ten sposób rocznicę powstania organizacji, która zajmuje się udzielaniem pomocy humanitarnej w czasie klęsk i wojen, pomocą socjalną, nauką udzielania pierwszej pomocy, prowadzeniem zabezpieczeń medycznych podczas imprez masowych, propagowaniem idei honorowego krwiodawstwa czy rozpowszechnianiem wiedzy o prawie międzynarodowym w trakcie konfliktów zbrojnych⁵³. Na znaku opłaty pokazano graficzny symbol PCK, w części ilustracyjnej zaś – na czerwonym tle – napis tytułowy emisji, poniżej zaś sylwetki młodych ludzi w geście radości. Kartę wydano w nakładzie 33 tys. sztuk.

Kolejna karta (Cp 1503) wydana została 25 lipca 2009 roku z okazji 150. rocznicy urodzin **Ludwika Zamenhofa**, przypominanego – nie pierwszy zresztą raz – jako twórcę języka esperanto. Po raz kolejny też raz pominięto informację o jego lekarskim wykształceniu i praktyce okulistycznej wykonywanej w Warszawie aż do śmierci w 1917 roku³. Na znaku opłaty pokazano podobiznę Zamenhofa, zaś w części ilustracyjnej rozkład kontynentów na kuli ziemskiej, sylwetki ludzkie

w gestach radości i napisy okolicznościowe informujące o rocznicy urodzin twórcy esperanta (w języku polskim i esperanto) oraz napis o odbywającym się w Białymstoku kongresie esperantystów. Karta ukazała się w nakładzie 25,5 tys. sztuk.

Ważna z popularyzatorskiego punktu widzenia jest karta (Cp 1515) poświęcona **60. rocznicy podpisania Konwencji Genewskich o ochronie ofiar wojny**. Podpisano je 12 sierpnia 1949 roku, zamykając w czterech osobnych dokumentach: pierwsza konwencja dotyczyła polepszenia losu rannych i chorych w armiach czynnych na lądzie, druga dotyczyła polepszenia losu rannych, chorych i rozbitków sił zbrojnych na morzu, trzecia dotyczyła traktowania jeńców, czwarta zaś – ochrony osób cywilnych podczas wojny. Warto zaznaczyć, że konwencje obowiązują w każdym przypadku, gdy toczą się działania wojenne, niezależnie od tego czy wojnę wypowiedziano, czy nie. Nie ma tu znaczenia kwalifikacja konfliktu zbrojnego przez jego uczestników (może więc być to wojna obronna, napastnicza, sprawiedliwa bądź niesprawiedliwa). Oprócz wojny Konwencje dotyczą też okupacji, nawet jeśli ona nie napotyka zbrojnego oporu. Obecnie większość z artykułów Konwencji, ze względu na swoją rangę, ma status zwyczajowego prawa międzynarodowego i obowiązuje wszystkie państwa niezależnie od tego, czy są one stroną Konwencji. Na znaku opłaty pokazano scenę podpisania Konwencji przez delegację Szwajcarii, zaś w części ilustracyjnej kilka fotografii przedstawiających skutki konfliktów zbrojnych, w tym pracowników służb sanitarnych z symbolami Czerwonego Krzyża. Karta ukazała się w nakładzie 27 tys. sztuk.

XVIII Finał WOŚP – *Gramy w Polsce i na całym świecie. Gramy dla dzieci z chorobami onkologicznymi* – Poczta upamiętniła kartą CP 1527, wprowadzoną do obiegu 4 stycznia 2010 roku. Na znaku opłaty znalazł się rysunek tortu ze świeczkami „18” i napisem Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy, zaś w części ilustracyjnej rysunki budowli charakterystycznych dla miast na świecie i w Polsce. Kartę wydrukowano w nakładzie 100 tys. sztuk.

Kartą Cp 1528, wydaną 10 lutego 2010 roku Poczta upamiętniła **100. rocznicę urodzin Ireny Sendlerowej** (1910–2008), urzędniczki, pielęgniarki (także w powstaniu warszawskim), nauczycielki w szkolnictwie medycznym, ale przede wszystkim osoby zaangażowanej w ratowanie dzieci żydowskich z warszawskiego getta⁵⁴. Na znaku opłaty pokazano jej podobiznę z lat młodości, zaś w części ilustracyjnej paski z tzw. archiwum Żegoty, na których zapisano imiona i nazwiska żydowskich dzieci wyprowadzonych z getta w Warszawie. Karta ukazała się w nakładzie 35 tys. sztuk.

Z kolei 23 kwietnia tego samego roku ukazała się karta (Cp 1536) emisji Ojciec Marian Żelazek. Ten polski duchowny (1918–2006) i misjonarz zasłynął, niosąc pomoc trędowatym na terenie Indii. Został zgłoszony do Pokojowej Nagrody Nobla. Warto też wspomnieć, że 3 października 2000 roku Akademia Medyczna w Poznaniu przyznała mu Medal im. Karola Marcinkowskiego „za zasługi w niesieniu pomocy charytatywnej i medycznej trędowatym”⁵⁵. Na znaku opłaty znalazła się podobizna duchownego w stroju liturgicznym w pozie modlitwy, zaś w części ilustracyjnej fotografie ukazujące duchownego wraz z podopiecznymi. Kartę wydano w nakładzie 30,5 tys. sztuk.

Także **XIX Finał WOŚP** – pod hasłem *Dla dzieci z chorobami urologicznym i nefrologicznymi* – Poczta okraśliła kartą (Cp 1556) wprowadzoną do obiegu 3 stycznia 2011 roku. Na znaku opłaty znalazła się grafika przedstawiająca koło zębate (z mechanizmu zegarka) z liczbą roku 2011, zaś w części ilustracyjnej okolicznościowe napisy i wiele podobnych kół zębatych z tarczą godzinową zegarka i serduszkami WOŚP. Karta została wydana w nakładzie 100 tys. sztuk.

50-lecie istnienia Grupy Bieszczadzkiej GOPR o temat karty (Cp 1582), która weszła do obiegu 1 września 2011 roku. Jest to jedna z siedmiu regionalnych grup Górskiego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego. Podstawowa działalność to pomoc potrzebującym w górach, ratownicy biorą też udział w akcjach poza terenem górskim, np. w wypadkach masowych, czy poszukiwaniach związanych z kataklizmami przyrodniczymi – z użyciem technik linowych i śmigłowca. Grupa prowadzi działalność od 1961 roku na terenie Bieszczadów i Beskidu Niskiego. Około 200 ratowników ochotników i kadra zawodowa pełni służbę w czterech stacjach ratunkowych, w tym w dwóch całodobowo. Na znaku opłaty pokazano śmigłowiec GOPR, w części ilustracyjnej zaś fotografie z różnych lat związane z działalnością GOPR, jego symbol (niebieski krzyż na białym tle) oraz okolicznościowy napis i numer telefonu ratunkowego. Karta została wydana w nakładzie 30 tys. sztuk.

Poczta upamiętniła również – kartą Cp 1586 wydaną 21 października 2011 roku – 100-lecie Towarzystwa Opieki nad Ociemniałymi w Laskach. Stowarzyszenie to, mające współcześnie status organizacji pożytku publicznego, otacza niewidomych i ociemniałych wszechstronną opieką w zaspokajaniu ich potrzeb edukacyjnych, wychowawczych, rehabilitacyjnych, socjalnych i religijnych. Inicjatorką była polska ociemniała arystokratka, hrabianka Róża Czacka, dzięki której w 1911 roku powstało w Warszawie Towarzystwo Opieki nad Ociemniałymi w Królestwie Polskim

(nazwę zmieniono w 1927 roku). Towarzystwo prowadziło już wówczas kilka obiektów w samej Warszawie, jak również najbardziej znany w podwarszawskich Laskach. Na znaku opłaty pokazano inicjatorkę i długoletnią kierującą pracami Towarzystwa, matkę Różę Marię Czacką (1876–1961), w części ilustracyjnej zaś wielobarwne rysunki i dłoń czytającą pismo Breille'a. Karta została wydana w nakładzie 30 tys. sztuk.

Niewielki – wprost – związek ze zdrowiem wyda się mieć omówiona w tym miejscu karta (Cp 1588). Poświęcono ją **50-leciu istnienia Muzeum Bolesława Prusa w Nałęczowie**. O ile on sam, jak wiadomo, był pisarzem, to warto wspomnieć o Nałęczowie, najslawniejszym uzdrowisku w dawnym Królestwie Polskim. Samo muzeum zaś nie tylko uzupełnia wiedzę o Bolesławie Prusie i jego twórczości, przypomina jego związki z Lubelszczyzną, ale przede wszystkim podkreśla zasługi pisarza dla spopularyzowania działalności nałęczowskiego Zakładu Leczniczego i promocji samego zdrowia i prozdrowotnych zachowań, do których Prus sięgał często, zwłaszcza w swoich felietonach. Na znaku opłaty znalazła się figura pisarza z ławeczki stojącej obok siedziby Muzeum w Nałęczowie, w części ilustracyjnej zaś widok ogólny budynku Muzeum z ławeczką oraz podobizna Prusa i faksymile jego podpisu. Karta ukazała się w nakładzie 28,5 tys. sztuk.

Znów może nie wprost ze zdrowiem związana jest tematyka kolejnej karty (Cp 1602) wydanej 11 kwietnia 2012 roku z okazji **50. rocznicy powstania Wodnego Ochotniczego Pogotowia Ratunkowego**. WOPR jest ogólnopolskim, specjalistycznym stowarzyszeniem ratunkowym, powołanym przez Przewodniczącego Głównego Komitetu Kultury Fizycznej 11 kwietnia 1962 roku. Współcześnie współpracuje z systemem Państwowego Ratownictwa Medycznego. WOPR jest członkiem International Life Saving, międzynarodowej organizacji zrzeszającej ratowników, należy również do Federacji Organizacji Proobronnych. Na znaku opłaty pokazano ratownika nad brzegiem morza, w części ilustracyjnej fotografii ukazujące działania ratowników. Karta ukazała się w nakładzie 31,5 tys. sztuk.

Po krótkiej przerwie Poczta sięgnęła do tematyki finałów **WOŚP**. Już **21. Finał**, pod hasłem *Dla ratowania życia dzieci i godnej opieki medycznej seniorów*, zilustrowano kartą (Cp 1628) wydaną 13 stycznia 2012 roku. Na znaku opłaty znalazła się grafika obejmująca między innymi tradycyjne serduszko, które znalazło się również – wraz z okolicznościowymi napisami – w części ilustracyjnej. Znalazła się tu również grafika ukazująca fragment karuzeli oraz rysunkowe postaci babci, dziadka i wnuka. Karta została wydana w nakładzie 65 tys. sztuk.

Lotnicze Pogotowie Ratunkowe stało się tematem karty Cp 1658 wydanej 29 listopada 2013 roku LPR jest podmiotem leczniczym prowadzonym w formie samodzielnej publicznej opieki zdrowotnej i jako taki podlega Ministrowi Zdrowia. W polskim systemie opieki zdrowotnej zajmuje się udzielaniem świadczeń w ramach ratownictwa medycznego, w tym wykonywaniem medycznych czynności ratunkowych oraz lotniczego transportu sanitarnego. W 2022 roku LPR dysponowało 21 bazami stałymi i jedną czasową oraz flotą powietrzną obejmującą 28 helikopterów i 7 samolotów. Na znaku opłaty znalazła się fotografia przedstawiająca śmigłowiec ratunkowy na lądowisku, zaś w części ilustracyjnej fotografie ukazujące ratowników lotniczych w akcji w powietrzu i na lądzie. Karta ukazała się w nakładzie 37 tys. sztuk.

Inną z organizacji służącą ochronie zdrowia i życia jest Caritas Polska. Z okazji 25-lecia jej działalności w Polsce, Poczta wydała – 12 stycznia 2015 roku – okolicznościową kartę (Cp 1698) emisji **Rok Caritas**. Caritas Polska jest instytucją charytatywną Konferencji Episkopatu Polski, reaktywowaną w 1990 roku, odwołującą się do tradycji podobnej organizacji, Caritas, działającej do 1950 r. Posiada osobowość prawną, działa w oparciu o przepisy prawa państwowego i kościelnego, posiada status organizacji pożytku publicznego. Udziela pomocy doraźnej i długofalowej, materialnej i finansowej osobom bezrobotnym, bezdomnym, chorym, starszym, dzieciom z ubogich rodzin, a także imigrantom i uchodźcom, udziela także pomocy humanitarnej ofiarom wojen, kataklizmów i nieszczęść naturalnych poza granicami Polski. Caritas utworzyła profesjonalne placówki opiekuńczo-wychowawcze: Stacje Opieki Caritas, ośrodki rehabilitacyjne, Zakłady Pielęgnacyjno-Opiekuńcze, Domy Pomocy Społecznej, Warsztaty Terapii Zajęciowej, Domy Samotnej Matki, kuchnie dla ubogich, świetlice dziennego pobytu dla dzieci i osób w podeszłym wieku itp. Przygotowała i wdrożyła kilka programów ukierunkowanych zarówno na pomoc krajową (organizacja zimowego i letniego wypoczynku dla dzieci z ubogich rodzin, m.in.: Wigilijne Dzieło Pomocy Dzieciom, Jałmużna Wielkopostna, Kromka Chleba, Program Skrzydła, Okno życia) i zagraniczną (Rodzina Rodzinie). Na znaku opłaty znalazła się grafika przedstawiająca serca – w barwach biało-czerwonych oraz wycięte z mapy świata, w części ilustracyjnej podobne serce z mapy świata oraz logo Caritas i okolicznościowy napis. Kartę wydano w nakładzie 11,5 tys. sztuk.

Pomocą szpitalną zajmowała się również organizacja zakonna powołana przez bohaterkę emisji karty pocztowej (Cp 1740), błogosławiona Kościoła

katolickiego, **Klara Ludwika Szczęsna**⁵⁶. Założyła Zgromadzenie Służebnic Najświętszego Serca Jezusowego (1894), które zajmowało się opieką nad służącymi, robotnicami i chorymi w domach, a także pracą w szpitalach, prowadzeniem ochronek i szkół, kursów kroju i szycia oraz katechizacją. Na znaku opłaty przedstawiono fotografię z 1908 roku z siostrą Klarą i podopiecznymi, zaś w części ilustracyjnej postać błogosławionej na tle siedziby zgromadzenia w Krakowie. Kartę wydano w nakładzie 13,5 tys. sztuk.

Inny błogosławiony Kościoła katolickiego, **Włoch, Pier Giorgio Frasatti** (1901–1925)⁵⁷ stał się bohaterem emisji karty (Cp 1748) wydanej 20 maja 2016 roku. Jako uczeń i student należał m.in. do Apostolstwa Modlitwy, Konferencji św. Wincentego a Paulo, Włoskiej Młodzieży Katolickiej; był skautem. Niósł pomoc biednym, chorym i cierpiącym, sam zmarł na chorobę Heinego-Medina. Na znaku opłaty znalazła się podobizna błogosławionego z napisem informującym o obecności jego relikwii w Krakowie przy okazji Światowych Dni Młodzieży w 2016 roku, w części ilustracyjnej zaś fotografia ukazująca Frasattiego w górach i jego słowa: Nasze zdrowie musimy oddać w służbie tym, którzy go nie mają, gdyż w przeciwnym razie zdradziłibyśmy ten wielki dar Boży. Karta ukazała się w nakładzie 20 tys. sztuk.

Do osoby **Ludwika Zamenhofs** Poczta wróciła 12 kwietnia 2017 roku, wprowadzając do obiegu kartę (Cp 1771) poświęconą jego postaci jako twórcy języka esperanto (a przecież cały czas praktykującego okulisty). Na znaku opłaty znalazła się podobizna Zamenhofs, w polu przywieszki okolicznościowe napisy w języku polskim i esperanto, zaś w części ilustracyjnej strona tytułowa jego podręcznika do nauki esperanto z 1887 roku. Kartę wydano w nakładzie 10 tys. sztuk.

Już w latach 70. XX wieku Poczta popularyzowała **polskie uzdrowiska**. Powrócono do tej tematyki 2 czerwca 2017 roku, publikując odąd corocznie dwie karty poświęcone miejscowościom posiadającym walory uzdrowiskowe. Karty Cp 1775 i Cp 1776 ilustrują więc odpowiednio uzdrowisku w Ciechocinku i Konstancinie-Jeziornej. Na znaku opłaty pierwszej karty pokazano budynek pijalni wód mineralnych, a w części ilustracyjnej widok tężni i fontannę z postaciami Jasia i Małgosi. Na drugiej karcie odpowiednio budynek Villi la Fleur oraz tężnie solankowe w Parku Zdrojowym i kuracjuszy korzystających z inhalacji w Parku Zdrojowym. Karty wydano w nakładach po 10 tys. sztuk.

400-lecie charyzmatu wincentyńskiego stało się tematem karty Cp 1782, wydanej 24 sierpnia 2017 roku. Charyzmat – obejmujący także pomoc chorym – to efekt działalności św. Wincentego a Paulo (1581–1660), twórcy zgromadzenia księży misjonarzy

i zgromadzenia sióstr miłosierdzia, zwanych popularnie szarytkami. Szczególnie to ostatnie, powołane w 1633 roku, miało zajmować się opieką nad chorymi i potrzebującymi opieki. W Kościele katolickim jest wspominany m.in. jako patron szpitali⁵⁸. Na znaku opłaty pokazano podobiznę świętego, w części ilustracyjnej obraz P. Gagliardi Św. Wincenty a Paulo oraz słowa świętego: Miłość nie może być bezczynna. Karta ukazała się w nakładzie 10 tys. sztuk.

Podobnej działalności poświęcono kartę Cp 1797, wydanej 29 grudnia 2017 roku. Jej tematem stała się **Polska Akcja Humanitarna**, organizacja pozarządowa, specjalizująca się w zapewnianiu dostępu do wody, odpowiednich warunków sanitarnych oraz edukacji z zakresu prawidłowej higieny. Swoimi działaniami objęła już ludność w ponad 40 krajach na całym świecie. Na znaku opłaty pokazano graficzny symbol PAH, zaś w części ilustracyjnej fotografie mieszkańców Syrii, Somalii i Sudanu Południowego objętych pomocą Akcji. Karta ukazała się w nakładzie 10 tys. sztuk.

W 2018 roku minęło 100 lat od powołania w Warszawie Państwowego Centralnego Zakładu Epidemiologicznego, który w 1923 roku został przemianowany na Państwowy Zakład Higieny. Stąd też 9 kwietnia 2018 roku Poczta wydała kartę (Cp 1805) poświęconą **100-leciu PZH**. Już całkiem współcześnie, w 2021 roku, zmieniono status tej organizacji, powołując Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny – Państwowy Instytut Badawczy. Zajmuje się zagadnieniami higieny, epidemiologii, bakteriologii, immunologii, parazytologii. Podejmuje działania naukowe, badawcze i usługowe. Na znaku opłaty pokazano budynek PZH w Warszawie, w części ilustracyjnej materiały graficzne z początków działalności pochodzące z Muzeum PZH. Kartę wydano w nakładzie 8 tys. sztuk.

Kolejne karty (Cp 1818–1819) emisji **Uzdrowiska polskie** ukazały się 23 czerwca 2018 roku. Zaprezentowano dwa kolejne ośrodki – w Nałęczowie i Piwnicznej-Zdroju. Nałęczów to jedyne w Polsce uzdrowisko o profilu kardiologicznym. Leczy się tu przede wszystkim choroby wieńcowe, nadciśnienie tętnicze, nerwice serca i stany ogólnego wyczerpania psychofizycznego. Służy temu lokalny mikroklimat sprzyjający naturalnemu obniżaniu ciśnienia tętniczego krwi. W centrum miejscowości znajduje się 25-hektarowy Park Zdrojowy ze stawem i historyczną zabudową. Na znaku opłaty pokazano budynek sanatorium Stare Łazienki, zaś w części ilustracyjnej kilka ciekawszych obiektów z obszaru uzdrowiska – kaplica św. Karola Boromeusza, sanatorium Książę Józef oraz fragment pomnika Bolesława Prusa. Druga karta popularyzuje uzdrowisko Piwniczna-Zdrój, gdzie występują

naturalne wody lecznicze, które charakteryzują się wysoką zawartością jonów magnezowych i wapniowych, działających neutralizująco na soki żołądkowe i korzystnie wpływających na procesy lecznicze w chorobach wrzodowych żołądka i dwunastnicy, niezycie żołądka i stanach zapalnych jelit. Wspomagają również leczenie cukrzycy i stanów zapalnych trzustki. Na znaku opłaty pokazano budynek pijalni wody mineralnej Piwniczanka, w części ilustracyjnej zaś widok na górę Kiczar z mostem na Popradzie, budynek Pijalni Artystycznej w Parku Zdrojowym oraz figurę św. Kingi przy źródłach w Głębokiem. Karty wydano w nakładach po 8 tys. sztuk.

Jedną z kart (Cp 1834) Poczta poświęciła osobie **bl. ojca Honorata Koźmińskiego** (1829–1916), duchownego katolickiego, założyciela 14 żeńskich zgromadzeń zakonnych, których zadaniem było uświęcenie osobiste zakonnic, a także praca w środowisku – w rodzinach, fabrykach i szpitalach. Działalność wśród chorych podjęły m.in. nieistniejące już dzisiaj Zgromadzenie Sióstr Sług Paralityków, Zgromadzenie Sióstr Służebniczek Szpitalnych i Zgromadzenie Sióstr Infirmerek Najśłodszego Serca Jezusa oraz aktywne współcześnie Zgromadzenie Sióstr Franciszkanek od Cierpiących⁵⁹. Na znaku opłaty pokazano fotografię z grupą zakonników kapucyńskich, w części ilustracyjnej fotografię bl. Honorata w ogrodzie klasztoru kapucynów w Warszawie. Karta została wydana w nakładzie 8 tys. egzemplarzy.

40. rocznicę utworzenia Instytutu Kardiologii im. Prymasa Tysiąclecia Stefana Kardynała Wyszyńskiego w Warszawie poczta upamiętniła kartą Cp 1855, wprowadzoną do obiegu 21 marca 2019 roku. Instytut powstał w 1979 roku i od tego czasu zajmuje się m.in. diagnostyką i leczeniem choroby wieńcowej, interwencyjnym leczeniem ostrych zespołów wieńcowych, niewydolnością serca, wadami nabytymi i wrodzonymi serca, diagnostyką i leczeniem nadciśnienia tętniczego⁶⁰. Na znaku opłaty znalazł się trójwymiarowy model serca z siecią naczyń krwionośnych, w części ilustracyjnej fotografia zespołu lekarzy podczas operacji. Kartę wydano w nakładzie 8 tys. sztuk.

Pośredni związek z opieką zdrowotną ma postać **bl. Stefana Wincentego Frelichowskiego** (1913–1945), katolickiego duchownego, który przebywając w KL Dachau poświęcił się opiece nad chorymi na tyfus i w wyniku zarażenia się tą chorobą zmarł⁶¹. Jego postaci poświęcono kartę Cp 1865 wydaną 7 czerwca 2019 roku. Na znaku opłaty pokazano portret błogosławionego z oznaczeniem więźnia obozowego na sutannie, w części ilustracyjnej zaświadczenie potwierdzające jego przynależność do harcerstwa przed II wojną światową. Karta ukazała się w nakładzie 8 tys. sztuk.

100-lecie Polskiego Towarzystwa Chemicznego stało się okazją do wydania – 29 czerwca 2019 roku – karty Cp 1868. W zestawieniu walorów pocztowych poświęconych medycynie i zdrowiu karta nie znalazła się przypadkowo. O ile związku obu tych nauk są niepodważalne, o tyle warto zwrócić uwagę na postać pokazaną na znaku opłaty. Jest to profesor Leon Marchlewski (1869–1946), chemik, rektor UJ, wiceprezes PAU, pierwszy w Polsce prezes YMCA, ale także polityk i społecznik. Dwukrotnie nominowany do Nagrody Nobla w dziedzinie fizjologii i medycyny i raz w dziedzinie chemii. Współpracował z Ottonem Bujwidem, wykładał na Wydziale Lekarskim UJ, był również dziekanem tego wydziału⁵. Na znaku opłaty znalazła się podobizna profesora, zaś w części ilustracyjnej naczynia laboratoryjne na tle treści pisma informującego o powstaniu Towarzystwa w 1918 roku. Kartę wydano w nakładzie 8 tys. sztuk.

Karta Cp 1892 wydana 5 czerwca 2020 roku została poświęcona **100. rocznicy powstania Związku Polskich Kawalerów Maltańskich**. Tematycznie emisja ta nawiązuje do karty Cp 1028 z 1992 roku. Tym razem na znaku opłaty pokazano maltański krzyż, w części ilustracyjnej zaś połączone dłonie, herb Związku, okolicznościowe napisy w języku polskim i łacińskim. Kartę wydano w nakładzie 8 tys. sztuk.

Seria **Uzdrowiska polskie** 29 czerwca 2020 roku przyniosła dwie kolejne karty – Cp 1895–1896, poświęcone uzdrowiskom Busko-Zdrój i Krynica-Zdrój. Warto tu zauważyć, że walory środowiskowe Buska odkryto już w XIII wieku, wskazując na występujące tu solanki. Dopiero jednak w wieku XIX naukowo udowodniono skuteczność terapii wodami mineralnymi, co przyczyniło się do rozwoju lokalnego uzdrowiska. Na znaku opłaty karty Cp 1895 pokazano budynek Szpitala Dziecięcego Górka, zaś w części ilustracyjnej fasadę budynku sanatorium Marconi, pomnik księcia Leszka Czarnego (nadał on prawa miejskie miejscowości Busko) oraz Muszlę Koncertową w Parku Zdrojowym. Uzdrowisko w Krynicy działało już właściwie pod koniec XVIII wieku, gdy Austriacy docenili walory klimatyczne i balneologiczne tej małej miejscowości. Rozkwit sanatoryjnej działalności nastąpił w wieku XX, zwłaszcza w okresie międzywojennym, gdy Krynica stała się bardzo modnym miejscem pobytu. Po II wojnie światowej odbudowano i powiększono zniszczoną infrastrukturę, nadając współczesnej Krynicy status dużego i wziętego ośrodka uzdrowiskowego. Na znaku opłaty karty Cp 1896 pokazano budynek Starego Domu Zdrojowego, w części ilustracyjnej zaś widok ogólny na budynek Nowego Domu Zdrojowego, klimatyczną Pijalnię Jana oraz rzeźbę przedstawiającą Nikifora,

łemkowskiego malarza-prymitywistę. Karty wydano w nakładach po 8 tys. sztuk.

Znów może nie wprost, ale jednak ma związek z tematem karta Cp 1899 poświęcona **Pierwszej w II RP Damie Orderu Virtuti Militari – Teresie Grodzińskiej**. Ta młoda kobieta (1899–1920) jako sanitariuszka wzięła udział w wojnie polsko-bolszewickiej i została bestialsko zamordowana przez żołnierzy armii konnej Budionnego we wsi Czortowice. Odnaczona została pośmiertnie za bohaterską postawę i pozostanie z rannymi polskimi żołnierzami mimo możliwości ewakuacji⁶². Na znaku opłaty jak i w części ilustracyjnej pokazano jej podobizny. Karta została wydana w nakładzie 8 tys. sztuk.

Dwie kolejne karty emisji **Uzdrowiska polskie** (Cp 1921–1922) ukazały się 21 czerwca 2021 roku, a poświęcone zostały odpowiednio uzdrowiskom w Inowrocławiu i Łądku-Zdroju. To pierwsze powstało w XIX wieku, dzięki odkryciu pokładów soli. Do dzisiaj specjalizuje się w leczeniu chorób układu ruchu, układu krążenia oraz reumatologii⁶³⁻⁶⁴. Na znaku opłaty znalazła się fotografia dywanu kwiatowego w Parku Solankowym, w części ilustracyjnej zaś widok z lotu ptaka na łąkę solankową i ogrody zapachowe, a także ławeczka z pomnikiem „Teściowej”. Uzdrowisko Łądek powstało jeszcze w okresie przynależności miasta do Niemiec, w XIX wieku. Występujące tu cieplice siarczkowe i fluorkowe, pomagając w leczeniu schorzeń reumatycznych, ortopedycznych i neurologicznych, zwiększają również poziom hormonów płciowych⁶⁵. Na znaku opłaty pokazano widok ogólny budynku Zdroju Wojciech oraz fragment Parku Zdrojowego im. Jana Pawła II, w części ilustracyjnej zaś wnętrze Zdroju Wojciech z basenem. Karty wydano w nakładach po 8 tys. sztuk.

Kartą Cp 1931, wydaną 9 sierpnia 2021 roku, Poczta ponownie sięgnęła do postaci **Edyty Stein – świętej Teresy Benedykty od Krzyża**. Pierwsza poświęcona jej emisja miała miejsce w 2008 roku (Cp 1481). I tym razem na karcie nie znalazły się odwołania do jej aktywności pielęgniarskiej i szpitalnej. Na znaku opłaty pokazano fragment twarzy świętej, w części ilustracyjnej zaś jej podobiznę przed wstąpieniem do zakonu i słowa: „Kto szuka prawdy, ten szuka Boga, choćby nawet o tym nie wiedział...” Karta ukazała się w nakładzie 8 tys. sztuk.

Organizacje samorządu lekarskiego – tzw. izby lekarskie z Naczelną Izbą Lekarską – powstały na mocy ustawy sejmiku RP z 1921 roku. **100-lecie Izby Lekarskiej** Poczta upamiętniła kartą Cp 1946 wydaną 2 grudnia 2021 roku. Do głównych zadań izb należy m.in. ustanawianie obowiązujących lekarzy i lekarzy dentyistów zasad etyki i deontologii zawodowej oraz dbanie o ich

przestrzeganie; współdziałanie w sprawach doskonalenia zawodowego lekarzy i lekarzy dentyistów; sprawowanie pieczy nad sumiennym i zgodnym z aktualną wiedzą medyczną wykonywaniem zawodów lekarza i lekarza dentyisty; prowadzenie postępowań w przedmiocie odpowiedzialności zawodowej lekarzy poprzez dwa organy – Rzecznika Odpowiedzialności Zawodowej i Sąd Lekarski; przyznawanie prawa wykonywania zawodu lekarza i lekarza dentyisty i prowadzenie ich rejestrów; reprezentowanie interesów lekarzy i lekarzy dentyistów (także dotyczących warunków pracy i wynagrodzeń); zajmowanie stanowiska w sprawach stanu zdrowotności społeczeństwa, polityki zdrowotnej państwa oraz organizacji ochrony zdrowia w celu budowania bezpiecznego dla pacjentów i przyjaznego dla pracowników systemu ochrony zdrowia. Na znaku opłaty znalazło się logo Naczelnej Izby Lekarskiej, zaś w części ilustracyjnej fragment archiwalnej fotografii, nagłówki ustawy z 1921 roku oraz napisy informacyjne. Kartę wydano w nakładzie 8 tys. sztuk.

Dwie kolejne karty emisji **Uzdrowiska polskie**, Cp 1962–1963, weszły do obiegu pocztowego 21 czerwca 2022 roku. Pokazano na nich odpowiednio uzdrowisko Połczyn-Zdrój i Szczawno-Zdrój. Uzdrowisko Połczyn powstało w XIX w. w związku z odkryciem torfu leczniczego i chlorkowo-sodowych wód leczniczych. Prowadzi się tu leczenie schorzeń ortopedyczno-urazowych, chorób reumatologicznych, układu nerwowego, otyłości, osteoporozy i chorób kobiecych. Na znaku opłaty pokazano dywan kwiatowy w Parku Zdrojowym, w części ilustracyjnej zaś fotografię łąki solankowej w Parku Zdrojowym, fontannę „Grajek” oraz widok z lotu ptaka obszaru tzw. Szwajcarii Połczyńskiej. Z kolei walory lecznicze Szczawna-Zdroju odkryto już w XVI wieku, znajdując źródła leczniczych szczaw wodorowęglanowo-sodowo-wapniowych. Na znaku opłaty pokazano budynek pijalni wód mineralnych, w części ilustracyjnej zaś widok ogólny na budynek pijalni i Dom Zdrojowy. Karty wydano w nakładach po 5 tys. sztuk.

Zamykając przegląd dotychczas wydanych kart pocztowych związanych z tematem zdrowia, należy sięgnąć do postaci **Janusza Korczaka** (właśc. Henryk Goldszmit) (1878/79–1942), wybitnego lekarza-pediatry, publicysty i pedagoga. Jemu właśnie Poczta poświęciła emisję (karta Cp 1971) wprowadzonej do obiegu 4 sierpnia 2022 roku. O ile jest znany jako twórca oryginalnego modelu wychowawczego skupiającego się na rodzinie i dzieciach pozbawionych domu, o tyle był przecież lekarzem, wykształconym w Warszawie i Berlinie. Praktykował w szpitalach i prywatnie, służył w służbach ratunkowych w armii rosyjskiej (lata 1904–1905 i 1914–1917) i polskiej (1919–1920)⁶⁶. Na znaku

opłaty pokazano podobiznę Korczaka, zaś w części ilustracyjnej archiwalną (z 1940 roku) fotografię jadalni w domu dziecka, który Korczak prowadził na terenie warszawskiego getta. Karta została wydana w nakładzie 5 tys. egzemplarzy.

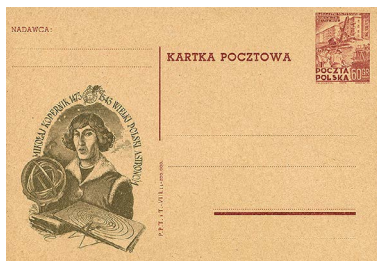
Bibliografia

- [1] Styła S, et al. *Katalog polskich znaków pocztowych (i z Polską związanymi)* 2022. T. 2. Bytom–Kraków: Fischer; 2022.
- [2] Dobrzycki J, Hajdukiewicz L. Kopernik Mikołaj 1473–1543. In: Rostworowski E, ed. *Polski słownik biograficzny*. Vol. 14. Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; 1968-1969:3-16.
- [3] Romaniuk Z, Wiśniewski T. *Zaczęło się na Zielonej: o Ludwiku Zamenhofie, jego rodzinie i początkach esperanta*. Łódź: Księży Młyn Dom Wydawniczy Michał Koliński; 2012.
- [4] Ostrowska T. Semerau-Siemanowski Mściwój. In: Markiewicz H, ed. *Polski słownik biograficzny*. Vol. 36. Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; 1995-1996:223-226.
- [5] Sarnecka-Keller M, Hulewicz J. Marchlewski Leon Paweł (1869–1946). In: Rostworowski E, ed. *Polski słownik biograficzny*. Vol. 19. Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; 1974:542–545.
- [6] Kohmann S. Kostanecki Kazimierz Telesfor (1863–1940). In: Rostworowski E, ed. *Polski słownik biograficzny*. Vol. 14. Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; 1968-1969:330-332.
- [7] Brzozowski SM. Raczyński Jan Rudolf (1865–1918). In: Rostworowski E, ed. *Polski słownik biograficzny*. Vol. 29. Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; 1986:639-640.
- [8] Stachura J, Domagała W. *Patologia: znaczy słowo o chorobie*. T. 1: *Patologia ogólna*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności; 2003.
- [9] Garlej T. Płockie Towarzystwo Lekarskie – osiągnięcia naukowe i zasługi społeczne. *Notatki Płockie*. 1972;17(4):12-21.
- [10] Smoła M. Historia Ogólnopolskiego Młodzieżowego Konkursu Filatelistycznego w pigułce. In: Smoła M, ed. *Informator: 50. Ogólnopolski Młodzieżowy Konkurs Filatelistyczny „Szlakiem renesansu”, Tarnów 7–10 czerwca 2012*. Tarnów; 2012:15-27.
- [11] Bonusiak W. *Szejk z Galicji: Ignacy Łukasiewicz 1822–1882*. Rzeszów: Wydawnictwo Libra; 2021.
- [12] Franaszek P, Grata P, Kozicka-Kończakowska A, Ruszel M, Zamojski G. *Ignacy Łukasiewicz: Prometeusz na ludzką miarę*. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy; 2021.
- [13] Królikowski J. *Wynalazca i darczyńca: biografia Ignacego Łukasiewicza*. Kraków: Biały Kruk; 2022.
- [14] Rzepa T. Brzezicki Eugeniusz. In: Kosnarewicz E, Rzepa T, Stachowski R, eds. *Słownik psychologów polskich*. Poznań: Zakład Historii Myśli Psychologicznej. Instytut Psychologii UAM; 1992:37.
- [15] Tkaczyński JW. *Pro Memoria III: profesorowie Uniwersytetu Jagiellońskiego spoczywający na cmentarzach Krakowa 1803–2017*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; 2018:48.
- [16] Kaczowska B. Początki Kliniki Chirurgii Stomatologicznej. *Galicyska Gazeta Lekarska*. 2016;152(1a):31-32.
- [17] Gwiazdomorski J. *Wspomnienia z Sachsenhausen: dzieje uwięzienia profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego, 6 XI 1939 – 9 II 1940*. Kraków: Wydawnictwo Literackie; 1975:215-216.
- [18] Lisiewicz J. Ksawery Lewkowicz. In: Rostworowski E, ed. *Polski słownik biograficzny*. Vol. 17. Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; 1972:252.
- [19] Gajda Z. Stanisław Wincenty Maziarski. In: Rostworowski E, ed. *Polski słownik biograficzny*. Vol. 20. Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; 1975:299-300.
- [20] Lisiewicz J, Zduńczyk A. Aleksander Oszacki. In: Rostworowski E, ed. *Polski słownik biograficzny*. Vol. 24. Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; 1979:601-602.
- [21] Heczko PB. Historical account of Zdzisław Przybykiewicz – a professor of microbiology at the Jagiellonian University Medical School. *World J Med Images Videos Cases*. 2018;4:52-57.
- [22] Dziejczak T. Akta Katyńskie Doktora Robla: powstanie i losy tak zwanego Archiwum Robla oraz sylwetka jego twórcy. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego. Prace Historyczne*. 2012;139:125-148.
- [23] Gajda Z. Ludwik Sieppel. In: Markiewicz H, ed. *Polski słownik biograficzny*. Vol. 37. Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; 1996-1997:238-239.
- [24] Jordan M. Skowron Stanisław Teofil (1900–1976). In: Feliksiak S, ed. *Słownik biologów polskich*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe; 1987:490-491.
- [25] Marcinkowski T. Supniewski Janusz Wiktor (1899–1964). In: Markiewicz H, ed. *Polski słownik biograficzny*. Vol. 45. Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; 2007-2008:631-634.
- [26] Sroka ST. Szumowski Władysław (1875–1954). In: Romanowski A, ed. *Polski słownik biograficzny*. Vol. 49. Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; 2013-2014:371-373.
- [27] Urański I, Japa J, Stypułkowski C, Huczyński J. O życiu i działalności prof. dr med. Tadeusza Tempki, prekursora polskiej hematologii w 25. rocznicę śmierci. *Acta Haematol Pol*. 1999;30(4):331-346.

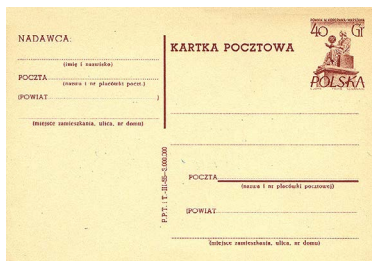
- [28] Król W. Leon Tochowicz – a physician, scientist and teacher: Reminiscences on the 20th anniversary of his death. *Kardiol Pol.* 1986;29(11-12):721-723.
- [29] Zamiara K. Leon Wachholz – twórca nowoczesnej polskiej medycyny sądowej. *Historia Farmacji.* 2010;66(6):425-428.
- [30] Metler S. In memoriam: Prof. dr med. January Zubrzycki. *Ginekol Pol.* 1970:41(7):799-801.
- [31] Handelsman M. Brudziński Polikarp Józef (1874-1917). In: Konopczyński W, ed. *Polski słownik biograficzny.* Vol. 3. Warszawa 1937:11-12.
- [32] Haas LF. Josef Brudziński (1874–1917). *J Neurol Neurosurg Psychiatry.* 2002;72(5):664.
- [33] Makowiec J. Stulecie Kaliskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Pol Arch Med Wewn.* 1976;56(3):271-272.
- [34] Makowiec J. Założyciele Kaliskiego Towarzystwa Lekarskiego. *Zeszyty Naukowe KTL.* 1972;1.
- [35] Dzieczkowski A. Rymarkiewicz Józef Benedykt (1828–1898). In: Markiewicz H, ed. *Polski słownik biograficzny.* Vol. 33. Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; 1991-1992:510-512.
- [36] Krzemiński C. *Polskie lotnictwo wojskowe 1945–1980: zarys dziejów.* Warszawa: Wydawnictwa Komunikacji i Łączności; 1989.
- [37] Krakowiecka L. Helbich Adam Bogumił (1796–1881). In: Lepszy K, ed. *Polski słownik biograficzny.* Vol. 9. Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; 1960-1961:353-354.
- [38] Haas LF, Orłowska T. Michałowicz Mieczysław Jan (1876–1965). In: Rostworowski E, ed. *Polski słownik biograficzny.* Vol. 20. Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; 1975:638-643.
- [39] Balińska MA. *Ludwik Rajchman: życie w służbie ludzkości.* Warszawa: Wydawnictwo Studio Emka; 2012.
- [40] Korczyk H. Rajchman Ludwik Witold (1881–1965). In: Rostworowski E, ed. *Polski słownik biograficzny.* Vol. 30. Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; 1987:464-468.
- [41] Cianciara D, Muszyńska J. Marcin Kacprzak (1888–1968) – non omnis moriar. *Przegl Epidemiol.* 2012;66(2):373-380.
- [42] Barycz H. Nowodworski Bartłomiej (1544–1624). In: Rostworowski E, ed. *Polski słownik biograficzny.* Vol. 23. Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; 1978:356-360.
- [43] Musielak M. *Heliodor Świącicki (1854–1923).* Poznań: Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza; 2013.
- [44] Kant H. Roentgen Wilhelm Conrad. In: Hockerts, HG, ed. *Neue Deutsche Biographie. Bd. 21.* Berlin: Duncker & Humblot; 2003:732-734.
- [45] Gal J. Louis Pasteur, language, and molecular chirality. I: Background and dissymmetry. *Chirality.* 2011;23(1):1-16. doi: 10.1002/chir.20866.
- [46] Chrzanowski I. Asnyk Adam (1838–1897). In: Konopczyński W, ed. *Polski słownik biograficzny.* Vol. 1. Kraków: Polska Akademia Umiejętności; 1935:171-173.
- [47] Waldorff J. *Jan Kiepura.* Kraków: Polskie Wydawnictwo Muzyczne; 1988.
- [48] Ustawa z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej. *Dz.U.* 2021.195 [= The Bill from 14 March 1985 about State Sanitary Inspectorate. *Journal of Laws.* 2021.195].
- [49] Kubiak S. *Ciechocinek: dzieje uzdrowiska.* Włocławek: Lega; 2001.
- [50] Gawinecki M. Leonard Lorentowicz. *Zdrój Ciechociński.* 2006;1:18-19.
- [51] Fros H, Sowa F. *Księga imion i świętych.* Vol. 3: H–Ł, Kraków: Wydaw. WAM, Księżyca Jezuitów; 1997:411-412.
- [52] *Edyta Stein: siostra Teresa Benedykta od Krzyża: filozof i karmelitanka.* [Based on memories and letters ed. by s. Teresa Renata od Ducha Świętego]. Paryż: Éditions du Dialogue; 1987.
- [53] Abramek Z. *Powstanie i działalność Polskiego Czerwonego Krzyża (1912–1951).* Warszawa: Polski Czerwony Krzyż. Zarząd Okręgowy; 2001.
- [54] Mieszkowska A. *Prawdziwa historia Ireny Sendlerowej.* Warszawa: Wolne dźwięki.pl; 2014.
- [55] Szyszka T, ed. *Father Marian Żelazek SVD: The father of the lepers.* Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego; 2008.
- [56] Panuś K. Szczęsna Ludwika Klara (1863–1916). In: Romanowski A, ed. *Polski słownik biograficzny.* Vol. 47. Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; 2010-2011:419-420.
- [57] Strzelecka K. *Frassati.* Warszawa: Wydawnictwo Pallottinum; 1989.
- [58] Mezzadri L. *Wincenty á Paulo: miłosierdzie i świętość.* Kraków: Wydawnictwo Instytutu Teologicznego Księży Misjonarzy; 2010.
- [59] Gadacz K. Koźmiński Florentyn Wacław (1829–1916). In: Rostworowski E, ed. *Polski słownik biograficzny.* Vol. 15. Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; 1970:67-68.
- [60] Grzybowski J. Instytut Kardiologii im. Prymasa Tysiąclecia Stefana Kardynała Wyszyńskiego 1979–2009. *Post Kardiol Interw.* 2009;5(4):208-212.
- [61] Zadura R. *Błogosławiony ks. Stefan Wincenty Frelichowski (1913–1945): biografia.* Toruń: Toruńskie Wydawnictwo Diecezjalne; 2006.
- [62] Pietruszka M. *Teresa Jadwiga Grodzińska.* Warszawa: Instytut Pamięci Narodowej – Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu; 2020.
- [63] Biskup M, ed. *Dzieje Inowrocławia.* Vol. 1: Do 1919 r. Warszawa–Poznań: Państwowe Wydawnictwo Naukowe; 1978.

- [64] Biskup M, ed. *Dzieje Inowrocławia*. Vol. 2: *Od 1999 r. do końca lat siedemdziesiątych*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe; 1982.
- [65] Ciężkowski W. *Lądek Zdrój*. Wrocław: Dolnośląskie Wydawnictwo Edukacyjne; 1998.
- [66] Mortkowicz-Olczakowa H. Goldszmit Henryk (1878 lub 1879–1942). In: Lepszy K, ed. *Polski słownik biograficzny*. Vol. 8. Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich; 1959-1960:213-215.

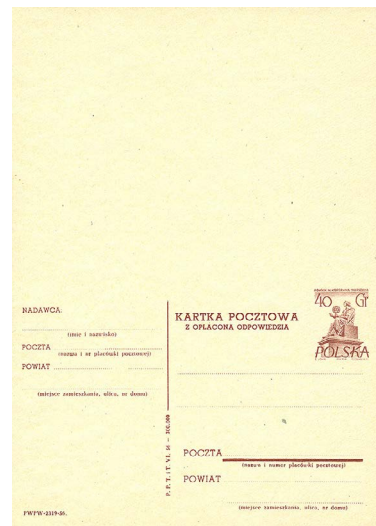
Załącznik: Wybrane karty pocztowe z oznaczeniami z *Katalogu Fishera*

Cp 137

Cp 138

Cp 144

Cp 215

Cp 219

Cp 220

Cp 226

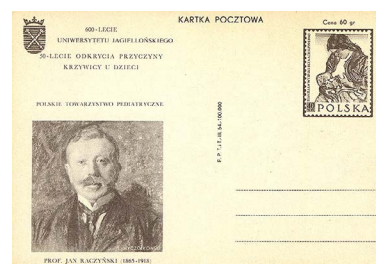
Cp 232 II

Cp 249

Cp 250

Cp 257

Cp 294

Cp 334

Cp 338

Cp 347

Cp 348

Cp 369

Cp 448

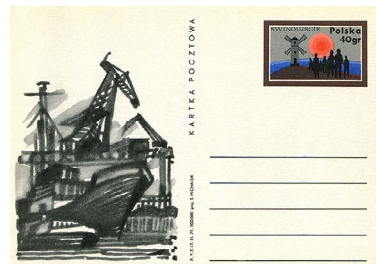
Cp 449

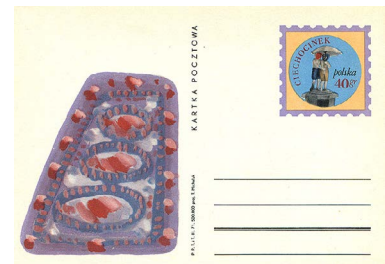
Cp 450

Cp 458

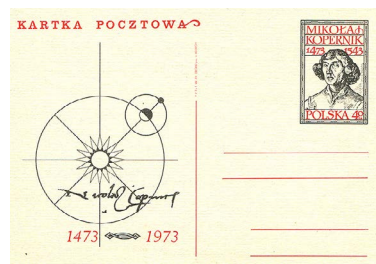
Cp 475

Cp 476

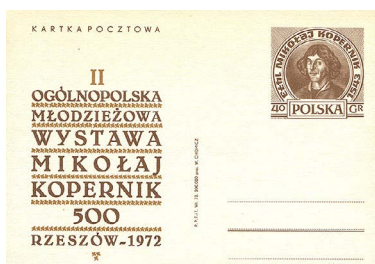
Cp 500

Cp 501

Cp 516

Cp 523 III

Cp 539

Cp 547

Cp 552

Cp 553

Cp 556

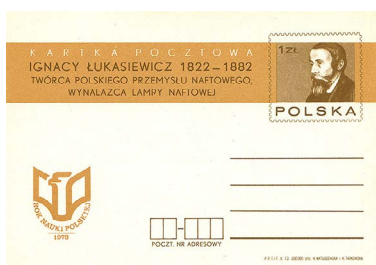
Cp 560

Cp 562

Cp 573

Cp 591

Cp 610

Cp 622

Cp 624

Cp 646

Cp 670

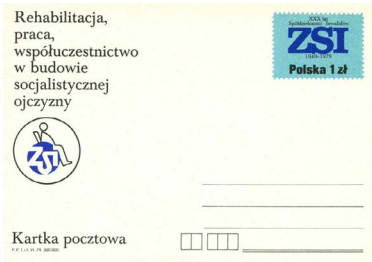
Cp 672

Cp 703

Cp 715 Ia

Cp 727

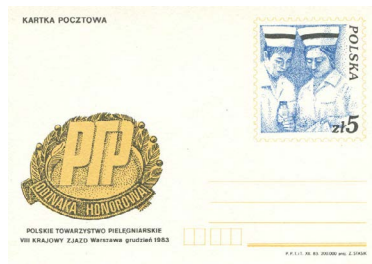
Cp 736

Cp 793

Cp 811

Cp 856

Cp 871

Cp 888

Cp 889

Cp 909

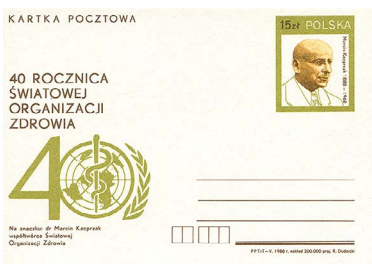
Cp 915

Cp 938

Cp 960

Cp 979

Cp 998

Cp 1028

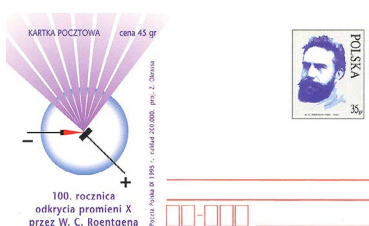
Cp 1062

Cp 1068

Cp 1101

Cp 1104

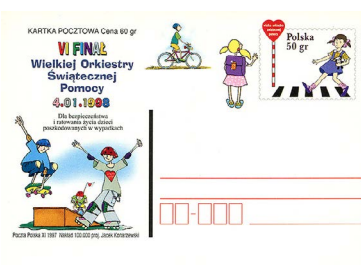
Cp 1107

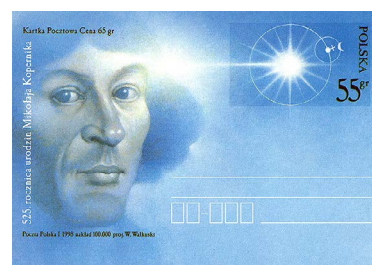
Cp 1139

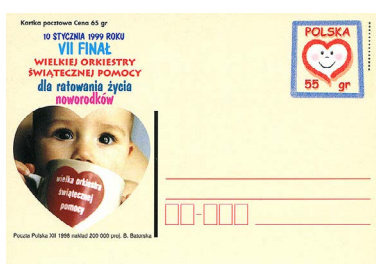
Cp 1152

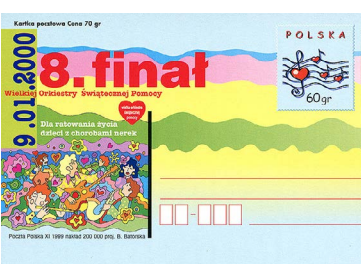
Cp 1164

Cp 1167

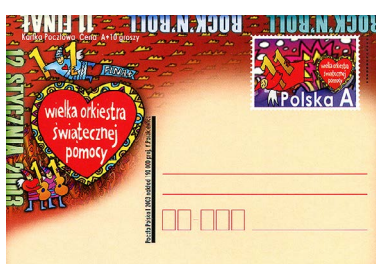
Cp 1194

Cp 1224

Cp 1273

Cp 1297

Cp 1351

Cp 1354

Cp 1389

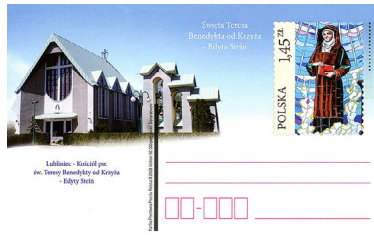
Cp 1400

Cp 1421

Cp 1447

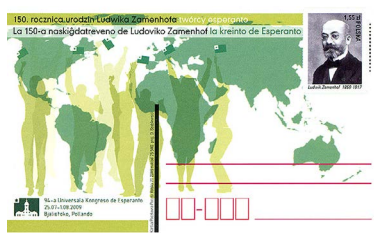
Cp 1481

Cp 1486

Cp 1489

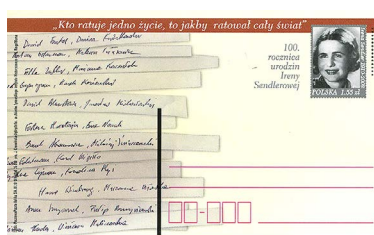
Cp 1503

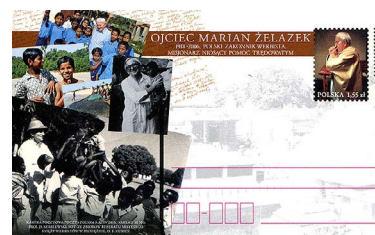
Cp 1515

Cp 1527

Cp 1528

Cp 1536

Cp 1556

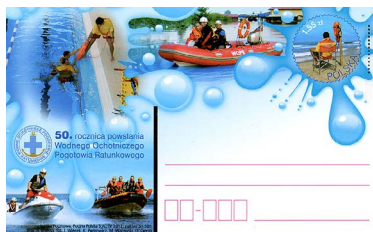
Cp 1582

Cp 1586

Cp 1588

Cp 1602

Cp 1628

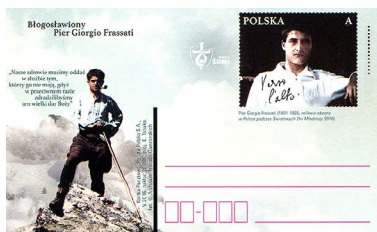
Cp 1658

Cp 1698

Cp 1740

Cp 1748

Cp 1771

Cp 1775

Cp 1776

Cp 1782

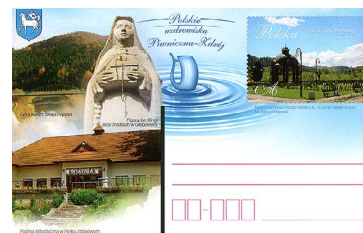
Cp 1797

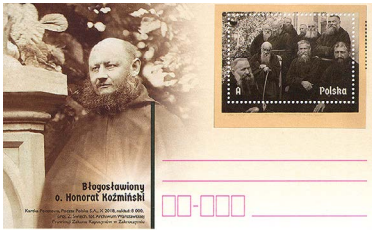
Cp 1805

Cp 1818

Cp 1819

Cp 1834

Cp 1855

Cp 1865

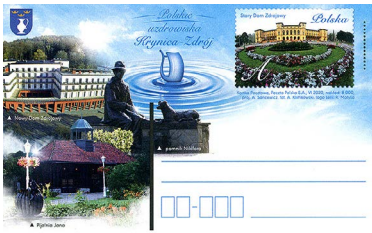
Cp 1868

Cp 1892

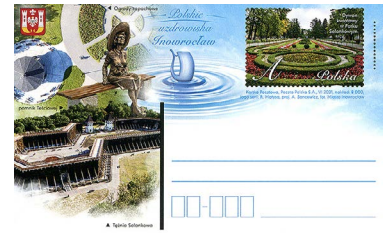
Cp 1895

Cp 1896

Cp 1899

Cp 1921

Cp 1922

Cp 1931

Cp 1946

Cp 1962

Cp 1963

Cp 1971